

Selvitys kiinnostuksesta lomitusyrittäjyyteen- esiselvityshanke

RAPORTTI KYSELYTULOKSISTA

MTK Keski-Pohjanmaa ry 15.4.2018

Tiivistelmä

Kyselytutkimukset toteutettiin osana MTK Keski-Pohjanmaa ry:n Selvitys kiinnostuksesta lomitussyrittäjyyteen -esiselvityshanketta. Tavoitteena oli kartoittaa kiinnostus lomitussyrittäjyyteen maatalouslomittajien keskuudessa sekä maatalousyrittäjien ja turkisyrittäjien tarve ja valmius käyttää yksityisiä lomitusta- ja muita työpalveluja. Selvityksen ja koko hankkeen taustalla oli lomitustajärjestelmän muutos niin lomitustalvelulaissa kuin hallinnossa. Lisäksi yhä moninaistuvat maatalojen ja turkistilojen tarpeet lomituksessa olivat yksi tekijä siihen, että lomitussyrittäjyyden mahdollisuuksia haluttiin selvittää. Keski-Pohjanmaan alueella yrittäjälomittajia on vähän.

Kyselyt kolmelle eri kohderyhmälle toteutettiin kvantitatiivisina tutkimuksina Webropol-ohjelmalla. Maatalouslomittajien suunnatun kyselyn vastausprosentti oli 24,1 %. Maatalousyrittäjille suunnatun kyselyn vastausprosentti oli 15,5 % ja vastaavasti turkisyrittäjien kyselyn 23,5 %.

Maatalouslomittajista vajaa viidennes (18,3 %) ilmoitti olevansa kiinnostunut lomitussyrittäjyydestä. Suurin osa vastaajista haluaa jatkossakin työskennellä julkisen lomitustalvelun alaisuudessa. Maatalouslomittajilla oli kuitenkin kiinnostusta laajentaa työnkuvaansa myös lomitustuksen ulkopuolisiin töihin esimerkiksi peltotöihin, rakennus- ja remonttistöihin, koneiden huoltoon ja päivitys- ja varallaolotehtäviin.

Maatalousyrittäjät olivat tyytyväisiä kunnalliseen lomitustajärjestelmään ja itsejärjestetyn lomitustuksen valinnoita kyselyssä oli hyvin vähän. Tyytyväisyys itsejärjestettyyn lomitustukseen oli kohtalaista, mutta vastauksista ilmeni yrittäjälomittajien vähäinen määrä ja sen vaikutus mm. lomitustusten järjestymiseen. Tyytyväisyydestä huolimatta parannettavaa lomitustajärjestelmässä oli vastaajien mukaan mm. lomittajien ammattitaidossa sekä tiedonkulussa lomatoimiston ja tilan välillä.

Turkisyrittäjät olivat myös tyytyväisiä lomitustajärjestelmään ja heistä suurin osa kuului itsejärjestettyyn lomitustuksen piiriin. Tyytyväisyys itsejärjestettyyn lomitustukseen ja myös lomitustuksen saatavuus oli parempaa kuin maatalousyrittäjillä. Jatkossa suurin osa turkisyrittäjistä valitsisi itsejärjestetyn lomitustuksen.

Sekä maatalousyrittäjillä että turkisyrittäjillä oli kiinnostusta käyttää yksityisiä lomitustalveluja ja vielä suurempi kiinnostus oli käyttää muita työpalveluja. Maataloilla oli halukkuutta ostaa työpalveluja erityisesti peltotöihin, urakointiin, rakennus- ja remonttistöihin, päivityksiin, koneiden huoltoon ja metsätöihin. Turkistiloilla vastaavasti ostohalukkuutta oli turkisalan erikoistehtäviin kuten nahkontaan, keinosiemennykseen, rokotuksiin ja sen yhteydessä tapahtuvaan vierotukseen ja plasmasytoositestaukseen sekä rakennustöihin.

Kyselytulosten perusteella voidaan arvioida yksityisille lomitusta- ja työpalveluille olevan tarvetta Keski-Pohjanmaalla. Vastauksissa heijastui lomitustajärjestelmän keskeneräisyydestä johtuva epävarmuus monia asioita kohtaan. Kyselyiden myötä lomitustajärjestelmän muutos ja vaihtoehtojen pohdinta lomitustuksen järjestämisessä on konkreettisesti tuotu esiin. Kyselyaineisto on hyödyksi maakuntauudistuksessa lomitustahallinnon järjestelytyössä sekä lomitussyrittäjyyden kehittämisessä.

Sisältö

Tiivistelmä.....	1
1. Johdanto.....	3
2. Tutkimusasetelma.....	4
3. Taustaa ja perusteita kyselytutkimuksen toteuttamiselle.....	7
3.1 Keskeiset käsitteet	8
3.2 Lomitusyrittäjyyteen liittyviä muita hankkeita ja selvityksiä.....	10
4. Tutkimustulokset.....	11
4.1 Maatalousyrittäjille toteutettu kysely	11
4.2 Turkisyrittäjille toteutettu kysely	21
4.3 Maatalouslomittajille toteutettu kysely	28
5. Johtopäätökset.....	35
6. Pohdinta	38
Lähteet.....	40

1. Johdanto

Keski-Pohjanmaa on vahvaa alkutuotantoaluetta erityisesti maidon- ja lihantuotannon sekä turkistuotannon osalta. Lomitus on tärkeä palvelu alkutuottajille sitovasta työstä irtautumiseen, virkistäytymiseen ja työssä jaksamiseen. Lomituksen tarve tulee jatkossakin alueellamme olemaan suuri. Lisäksi maatilojen ja turkistilojen tarpeet lomituksen suhteen moninaistuvat mm. koneellistumisen ja automatiikan lisääntymisen sekä tilojen koon kasvamisen myötä. Lomittajilta vaaditaan yhä enemmän erilaista osaamista.

Valmisteilla olevan lomituspalvelulain ensimmäisessä esityksessä ehdotettiin itsejärjestetyn lomituksen osuuden kasvattamista 10%: iin tuotetuista lomituspalveluista. Vaikka esitys ei ole lopullinen, on selvää, että kannustetta itsejärjestetyn lomituksen lisäämiseen tulee valtiiovallan taholta.

Edellä mainittujen perusteella voidaan arvioida, että yksityisten lomituspalvelujen tarve kasvaa. Silti, vahvasta alkutuotannosta huolimatta, lomitusyrittäjyyttä on Keski-Pohjanmaalla ja ylipäätään Suomessa vähän.

MTK Keski-Pohjanmaa on hakenut ja saanut ERM (ennakoiva rakennemuutos) - hankerahoitusta Keski-Pohjanmaan liitolta lomitusyrittäjyyden kiinnostavuuden selvittämiseksi. ERM -hankkeissa tarkoituksena on varautua tulevaan rakennemuutokseen. Nyt meneillään olevan lomitusjärjestelmän uudistuksen kohteena ovat niin lomituspalvelulaki kuin hallinnon muutos lomituspalveluyksiköistä maakunnalliseen lomitushallintoon. Muutokset koskevat laajaa alkutuottajien ja maatalouslomittajien joukkoa.

Selvitys kiinnostuksesta lomitusyrittäjyyteen -esiselvityshankkeen kyselytutkimuksilla selvitetään mm. olisiko lomitusyrittäjyydelle jalansijaa Keski-Pohjanmaalla. Vastaavanlaista selvitystä ei ole aiemmin alueellamme tehty. Olisiko yksityisille lomituspalveluille tarvetta ja millaisille muille työpalveluille olisi kysyntää? Olisiko nyt lomitustyötä tekevillä maatalouslomittajilla kiinnostusta ryhtyä tuottamaan yksityisiä lomituspalveluja ja kuinka he ylipäätään näkevät lomitusjärjestelmän tulevaisuuden?

Kyselyjen kohderyhminä ovat Keski-Pohjanmaan alueen maatalouslomittajat, maatalousyrittäjät ja turkisyrittäjät. Kvantitatiiviset kyselyt toteutetaan sähköisesti Webropol-ohjelmalla ja jaetaan vastaanottajille joko sähköisesti tai paperilomakkeella.

Haasteena selvityksessä osittain on se, ettei uudesta lomitusta ole vielä tarkempaa tietoa. Esitystä uudesta lomituspäalvelulaista odotettiin syksyn 2017 aikana, sittemmin aikataulua muutettiin alkuvuoteen 2018. Nyt esityksen takarajaksi on asetettu elokuu 2018. Lakiuudistuksesta on kerrottu hyvin vähän ja lausuntoja asiasta antaa vain sosiaali- ja terveysministeri. Se tiedetään jo, ettei ensimmäisessä lakiesityksessä kaavailtu lomitusoikeuden muutos henkilökohtaisesta tilakohtaiseksi tule toteutumaan. Lisäksi turkistuottajien lomitus tulee jatkossa olemaan kokonaan itsejärjestettyä ja sen hallinnosta vastaa Mela. Hallinnollisesti ja lomitusyrittäjille oleellinen kysymys on esimerkiksi se, koskeeko lomituspäalvelua yhtiöittämisvelvoite. Mikäli tähän päädytään, avaa se lomitusyrittäjyydelle enemmän mahdollisuuksia.

Lomitusyrittäjyyden kiinnostuksen selvittämisen lisäksi kyselyvastaukset antavat kattavan ja ajantasaisen kuvan maatalousyrittäjien, turkisyrittäjien ja maatalouslomittajien ajatuksista ja näkemyksistä liittyen lomituspäajärjestelmän muutokseen sekä lomituksen tulevaisuuden haasteisiin ja tarpeisiin. Tietoaineistosta on hyötyä niin lomituspäalvelun suunnittelussa kuin mahdollisen lomitusyrittäjyyden kehittämiseen liittyvän jatkohankkeen valmisteluissa.

2. Tutkimusasetelma

Kyselytutkimus liittyy keskeisesti MTK Keski-Pohjanmaa ry:n Selvitys kiinnostuksesta lomitusyrittäjyyteen- esiselvityshankkeeseen. Siinä selvitetään maatalouslomittajien kiinnostusta ryhtyä tuottamaan yksityisiä lomitus- ja muita työpalveluja sekä maatalousyrittäjien ja turkisyrittäjien halukkuutta ja valmiuksia käyttää yksityisiä lomituspäalveluja. Tarkoituksena on saada kokonaisvaltainen käsitys Keski-

Pohjanmaan alkutuottajien lomitustarpeista ja mahdollisista muista työpalvelutarpeista sekä selvittää lomitussyrittäjyyden mahdollisuuksia alueella.

Kyselyjen avulla saadaan vastaus tutkimusongelmaan: Onko Keski-Pohjanmaalla kiinnostusta lomitussyrittäjyyteen? Kohderyhminä tutkimuksessa ovat maatalouslomittajat ja lomitussyrittäjyydestä kiinnostuneet, maatalussyrittäjät ja turkistuottajat Keski-Pohjanmaalla.

Tutkimusongelman selvittämiseksi valituilta kohderyhmiltä kysytään mm. seuraavat tutkimuskysymykset: Kiinnostaako lomittajia ryhtyä lomitussyrittäjiksi joko yksin tai muiden yrittäjien kanssa? Olisivatko maatilat ja turkistilat halukkaita käyttämään yksityisen lomitussyrityksen palveluja? Millaisille muille työpalveluille olisi tarvetta? Millaisia muita työpalveluja lomittajat/lomitussyrittäjyydestä kiinnostuneet olisivat valmiita tarjoamaan? Olisivatko maatilat ja turkistilat halukkaita perustamaan lomitussyrityksen yhdessä muiden yrittäjien kanssa? Millaisia mahdollisia neuvonta- ja koulutustarpeita kohderyhmillä on lomitussyrittäjyyden alkutaipaleelle?

Kyselyjen toteuttamisessa käytetään kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, koska tarkoituksena on mm. määrällisesti selvittää kiinnostus lomitussyrittäjyyteen ja halukkuuteen käyttää yksityisiä lomituspalveluja. Niin ikään muiden työpalvelujen tarpeen selvittämisessä eniten toistuvat vastaukset antavat kuvan siitä, millaiselle palvelutarjonnalle alueella olisi kysyntää. Lomitussyrittäjyys ilmiönä tunnetaan, joten kvalitatiivinen, ilmiötä selittävä tutkimus, ei tässä yhteydessä ollut tarpeen.

Tutkimuksen kohderyhminä ovat kolme maatalouslomitukseen liittyvää ammattiryhmää: maatalouslomittajat, maatalussyrittäjät ja turkisyrittäjät. Esiselvityshanke ja kyselytutkimus toteutetaan hankehallinnoijan MTK Keski-Pohjanmaa ry:n toiminta-alueella (Perhonjokilaakson, Lestijokilaakson kunnat sekä Kalajokilaakson kunnista Kalajoki, Alavieska, Ylivieska, Sievi ja Reisjärvi). Kyselyt lähetetään MTK Keski-Pohjanmaa ry:n jäsenrekisterissä oleville jäsenille (1560 hlö), hankkeen toiminta-alueen lomatoimistojen lomittajille (330 hlö) sekä PSTK ry:n (Pohjois-Suomen turkiseläinkasvattajat ry) keskipohjalaisille turkisyrittäjille (170 hlö). Lisäksi lomittajien kysely lähetetään niille, jotka ovat antaneet yhteystietonsa

hankkeen aikana lomitusyrittäjyydestä tiedotusta varten. Heitä on 10, joten lomittajille suunnatun kyselyn vastaanottajamäärä on yht. 340 henkilöä.

Parhaan tavoitettavuuden varmistamiseksi pohdittiin eri tapoja lähettää kyselyt kohderyhmille. Keskipohjalaiset maatalousyrittäjät käyttävät sähköpostia aktiivisesti tiedonkulkuvälineenä, joten kyselylinkki lähetetään heille sähköpostilla. PSTK ry:n mukaan turkisyrittäjät tavoittaa parhaiten puhelimitse, joten kyselylinkki lähetetään heille tekstiviestillä. Lomituspalveluyksiköissä (Kaustisen yksikköä lukuun ottamatta) kaikkien maatalouslomittajien sähköpostiosoitteet eivät ole saatavilla ja sähköiseen kyselyyn vastaaminen arvioitiin epävarmemmaksi kuin paperilomakkeelle vastaamisen. Pääosalle maatalouslomittajista kyselyt lähetetään paperilomakkeella postitse lomatoimistojen kautta. Kaustisen lomitusyksikön lomittajille kyselylinkki lähetetään sähköpostitse.

Kyselyaineisto analysoidaan Webropol-ohjelman raportointityökalulla ja kaaviot vastauksista tehdään Exel-ohjelmalla. Vastausten analysoinnissa käytetään suoria jakaumia/frekvenssijakaumia, sillä ne kuvaavat selkeästi vastausvaihtoehtojen toistuvuutta ja havainnollistavat kuinka paljon tai mitkä asiat korostuvat. Avoimet kysymykset käsitellään manuaalisesti laskemalla, kuinka usein jokin asia vastauksissa ilmenee.

Tutkimuksen luotettavuutta on varmistettu usealla eri tavalla. Kyselyjen kohderyhmät on rajattu ja vastaanottajien määrä tiedetään, joten perusjoukot pystytään määrittelemään. Kunkin kohderyhmän perusjoukko on kvantitatiiviseen tutkimukseen sopiva ja riittävä. Kyselykysymykset on suunniteltu huolellisesti ja testattu niin sisällöllisesti kuin toiminnallisesti ennen lähetystä kohderyhmille. Testaajina ovat toimineet MTK Keski-Pohjanmaa ry:n henkilökunta ja hankkeen ohjausryhmä. Parhaan tavoitettavuuden varmistamiseksi käytetään eri menetelmiä (sähköposti, tekstiviesti, kirje postitse) kyselyn lähettämisessä vastaanottajille.

3. Taustaa ja perusteita kyselytutkimuksen toteuttamiselle

Lomitusyrittäjyyteen liittyviä selvityksiä tai hankkeita ei Keski-Pohjanmaalla ole aiemmin toteutettu. Hankkeen ja kyselyiden tarve liittyy meneillään olevaan lomituspalvelulain muutokseen ja maakuntaudistukseen. Keväällä 2017 Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä julkaisi loppuraportin lomitushallinnon muutokseen liittyvistä uudistustarpeista. Kesän lausuntokierroksen jälkeen on odotettu seuraavaa esitystä, joka piti alun perin julkaista syksyn 2017 aikana. Esityksen julkaisuajankohtaa on siirretty useaan otteeseen, ja tämän hetkinen takaraja on asetettu elokuuhun 2018.

Keskeisiä muutosehdotuksia alkuperäisessä esityksessä olivat maatalousyrittäjän henkilökohtaisen lomaoikeuden muuttuminen tilakohtaiseksi, ja maatalousyrittäjän omavastuun lisääntyminen lomituksen järjestämisessä. Työryhmä esitti, että maatilojen itsejärjestetyn lomituksen osuus olisi 10% tuotetuista lomituspalveluista. Tämä edellyttäisi osan lomituspalveluista muuttuvan yrityspohjaisiksi. Yrittäjälomittajia on Keski-Pohjanmaalla vielä vähän.

Tietoa uudesta lomituspalvelulaista on tihkunut hyvin niukasti, mutta todennäköistä on, että lomaoikeus säilyy jatkossa henkilökohtaisena. Itsejärjestettävän lomituksen osuuden mahdollisesta kasvusta ei ole tietoa. Tällä hetkellä pohditaan maakuntien alle siirtyvän lomitustoiminnan yhtiöittämisvelvoitetta ja palvelujen kilpailuttamista. Tällä ratkaisulla on oleellinen vaikutus lomitusyrittäjyyden mahdolliselle kasvulle tai tyrehtymiselle.

Selvitys kiinnostuksesta lomitusyrittäjyyteen- hanke on MTK Keski-Pohjanmaan hallinnoima esiselvityshanke, johon on saatu ennakoivan rakennemuutoksen (ERM) - rahoitusta Keski-Pohjanmaan liitolta. ERM -rahoituksen painopisteenä hankkeessa on ”Uudet toimintamallit uuden liiketoiminnan mahdollistajana”, jossa tavoitteena on mm. kehittää toimintaympäristöä erilaisten palvelu- ja toimintamallien uudistamisella ja uusilla innovatiivisilla kokeiluilla. Keski-Pohjanmaa on voimakasta alkutuotantoaluetta ja työllistäjänä alkutuotannon toimialojen osuus on selvästi muuta maata suurempi. Tämä poikkeuksellinen asema on huomioitu Keski-

Pohjanmaan maaseutustrategiassa, ja Keski-Pohjanmaan Liiton ERM-rahoituksen yhtenä erityiskohderyhmänä on alkutuotanto.

Esiselvityshankkeessa kehitetään ERM-painopisteen mukaisesti alkutuotannon toiminta-ympäristöä selvittämällä lomituspalvelujen uusia toimintamahdollisuuksia. Yrityspohjainen lomituspalvelu täydentäisi nykyistä lomituserjestelmää, monipuolistaisi palvelutarjontaa ja lisäisi joustavuutta maatilojen ja turkistilojen tarvitsemiin palveluihin. Uudenlainen toimintamalli lisäisi myös työllisyysmahdollisuuksia.

Hankkeessa toteutettavien kyselyjen vastaukset antavat suuntaviivoja mahdollisiin jatkotoimenpiteisiin lomituserittäjyyden kehittämiseksi.

3.1 Keskeiset käsitteet

Lomituserittäjä/Yrittäjälomittaja/Ostopalvelulomittaja/Lomituseritys

Lomituserittäjä on itsenäinen lomituspalveluja tarjoava yrittäjä, joka kuuluu ennakkoperintärekisteriin ja yrityksellä on Y-tunnus. Yrittäjä huolehtii itse vastuu- ja työeläkevakuutuksista. Yritys tekee toimeksiantosopimuksen joko paikallisyksikön tai itsejärjestetyn lomituksen valinnee maatalousyrityksen kanssa ja laskuttaa työstään sopimuksen mukaisesti joko lomahallintoa tai lomitettavaa yritystä.

Maatalouslomituserjestelmä

Maatalouslomitusta on järjestetty vuodesta 1978. Maatalouslomituspalveluja voivat käyttää pakollisesti MYEL-vakuutetut maatalousyrittäjät, joilla on kotieläimiä. Lomituspalveluja voi saada maatalousverotuksen piiriin kuuluvan kotieläintalouden harjoittamiseen. Lomituksen järjestämisestä vastaavan paikallisyksikön kautta maatalousyrittäjä saa lomittajan lomansa ajaksi. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela hallinnoi järjestelmää ja paikalliset lomituspalveluyksiköt vastaavat lomituspalvelujen tuottamisesta ja järjestämisestä. Lomituspalveluutuutena lomaoikeutettu maatalousyrittäjä voi saada **vuosilomaa** 26 päivää vuodessa (2018). Vuosiloma on

yrittäjälle maksuton. Vuosilomaan oikeutettu maatalousyrittäjä voi saada myös **sijaisapua** tilapäiseen tarpeeseen, kun on estynyt huolehtimaan tilan päivittäisistä kotieläinten hoitotoista. Myös sivutoiminen kotieläintaloutta harjoittava maatalousyrittäjä on oikeutettu sijaisapuun. Sijaisapulomituksesta peritään maksu. Lisäksi on mahdollista saada **Tuettua maksullista lomitusta** (120h/v) ja **maksullista lomitusta**.

Lomituspalveluyksikkö

Lomituspalveluyksiköt vastaavat omilla alueillaan maatalouslomituksen tuottamisesta ja järjestämisestä Melan toimeksiantona. Lomituspalveluyksiköitä oli järjestelmän alkuaikoina joka kunnassa. Vuosien saatossa yksiköitä on yhdistetty siten, että tällä hetkellä Suomessa on 42 lomituspalveluyksikköä. Vuodesta 2020 alkaen lomituspalvelut siirtyvät maakuntien hallinnoimiksi.

Turkisyrittäjien lomitus

Lomitusjärjestelmä laajeni v. 2010 koskemaan myös turkistuottajia. Tällä hetkellä vuosilomaoikeus on 18 pv ja lisävapaata voi käyttää 120h.

Itsejärjestetty lomitus

Lomaoikeutetut maatalous- ja turkisyrittäjät voivat järjestää lomituksen myös itse. Itsejärjestetyssä lomituksessa kunta maksaa lomituksen tuottamisesta korvauksen, mutta muutoin lomituksen järjestäminen ja lomittajan hankinta ovat yrittäjän vastuulla. Vuosiloma- ja sijaisapuhakemukset tehdään paikallisyksikköön. Sen jälkeen yrittäjä voi tilata lomituksensa ennakkoperintärekisteriin merkityltä lomituspalvelujen tuottajalta. Paikallisyksikkö maksaa jälkikäteen korvauksen suoraan palvelujen tuottajalle. Korvauksen tasoa tarkistetaan vuosittain, vuonna 2018 se on enintään 26,85€/tunti.

(Maatalouslomitus. N.d. Mela)

3.2 Lomitusyrittäjyyteen liittyviä muita hankkeita ja selvityksiä

Lomitusyrittäjien määrää Suomessa tällä hetkellä vaikea arvioida. Yksityisen lomituspalvelun käyttötarve vaihtelee alueittain, lomitusyksiköittäin ja ajanjaksoittain. Lisäksi monella lomitusta tekevällä yrittäjällä on tarjonnassaan muitakin palveluja, esimerkiksi rakennus- ja remonttitoita ja sorkkahoitopalveluja. Kuluneen vuosikymmenen aikana erilaisia kehitystoimenpiteitä, selvityksiä ja hankkeita on tehty lomitusyrittäjyyden edistämiseksi.

Sysmässä toteutettiin vuosina 2010-2012 hanke lomitusyrittäjien edistämiseksi.

Hankkeen hallinnoijana oli Sysmän kunta. Lomittajapulaan erityisesti ruuhkahuippuina etsittiin helpotusta ja tuetun maksullisen lomituksen käyttöä haluttiin lisätä varmistamalla riittävä määrä työvoimaa. Lisäksi monialayrittäjyyttä ja nuorten mahdollisuuksia työllistää itsensä maaseudulla haluttiin edesauttaa.

Hankkeen tuloksena mm. lomitusyrittäjien määrä alueella lisääntyi ja Lomitusyrittäjän opas julkaistiin. (Yrittäjyyden edistäminen maatalouslomituksessa, 3)

Kainuun ProAgria ja Maa- ja kotitalousnaiset hallinnoivat lomitus- ja sijaisyrittäjyyden kehittämiseen liittyvää hanketta vuosina 2014-15. Siinä lomitusyrittäjyyttä mallinnettiin Kasvunvara-työkalulla. Hankkeen tuloksena todettiin, että lisätyövoimalle on tarvetta maatalouden eri työtehtäviin tilakoosta riippumatta.

Suurimpana esteenä lisätyövoiman käytölle on tilojen taloudellinen epävarmuus. Lomitusyrittäjyys nähtiin hyvänä keinona saada lisätyövoimaa, mikä on helpompaa ja yksinkertaisempaa kuin että palkkaisi työntekijän. Yrittäjälomittajat tulisi nähdä maatiloja palvelevina ammattilaisina ja lomituspalveluja täydentävinä reservinä sekä lomituspalveluja joustavoittavana ryhmänä. Tuloksena hankkeessa mm. tuotettiin Yrittäjälomittajan liiketoimintamalli. (Hietakangas, Pikkarainen, Hyen 2016, 13 -16)

Keski-Suomessa Keuruun kehitysyritys Keulink hallinnoi vuosina 2016-17

Lomituspalveluhanketta, johon keskeisesti liittyi lomitusjärjestelmän muutostyö.

Lisäksi lomitukseen ja lomitussyrittäjyyteen liittyviä opinnäytetöitä on tehty viime vuosina. Riitta Mustolan kyselytutkimus oli edellä mainitun Kainuussa toteutuneen hankkeen alkusysäys. Opinnäytetyössä tehtyjen kyselyjen mukaan alueella on tarvetta yrittäjälomittajille sekä kausiluonteisesti että kokoaikaisesti. Suurin ongelma nyt ja tulevaisuudessa on tarpeen ja tarjonnan kohtaaminen. (Mustola 2012, 35)

Heikki Jylhä on Yamk- opinnäytetyönään (2016) selvittänyt syitä tuetun maksullisen lomituksen käytön vähäisyyteen. Lähtöajatuksena tutkimukselle oli lomittajien työajan tehokkaampi hyödyntäminen. Vaikka tutkimus ei suoranaisesti liity lomitussyrittäjyyteen, on siinä kuitenkin yhteisiä elementtejä tämän tutkimuksen kanssa mm. maatalousyrittäjien lomitustarpeet sekä lomittajien työnkuva ja työn mitoitus. Jylhän mukaan lomitukseen kaivataan todellista kilpailua, vaikkakin nykyisen kaltaisen lomitujärjestelmän toivotaan edelleen jatkuvan (Jylhä 2016, 2).

Myös hevoslomituksen erityispiirteitä ja kehittämistä on tutkittu. Laura Föhrin opinnäytetyönä (Pohjois Savon Amk) tekemien selvitysten mukaan hevoslomituksessa on monia kehittämiskohteita liittyen mm. hevoslomituksen työajan määrittelyyn, tietoisuuden lisäämiseen ja lomittajien saatavuuden parantamiseen. Lomitusrenkaita tai hevoslomitukseen erikoistuneita yrittäjälomittajia toivotaan hevoslomitukseen. (Föhr 2015, 2) Hevosiin erikoistuneille yrittäjälomittajille voisi Keski-Pohjanmaallakin olla kysyntää, sillä alueella on paljon hevosia.

4. Tutkimustulokset

4.1 Maatalousyrittäjille toteutettu kysely

Maatalousyrittäjille suunnattu kysely lähetettiin sähköpostitse kaikille MTK Keski-Pohjanmaan jäsenrekisterissä oleville jäsenille. Vastaanottajia oli yht. 1560. Vastauksia saatiin 242 eli vastausprosentiksi muodostui 15,5%.

Kysymykset 1-4 olivat taustatietokysymyksiä. Alla olevassa kuviossa (Kuvio 1) on esitetty vastaajat tuotantosuunnittain. Se kuvastaa hyvin Keski-Pohjanmaan

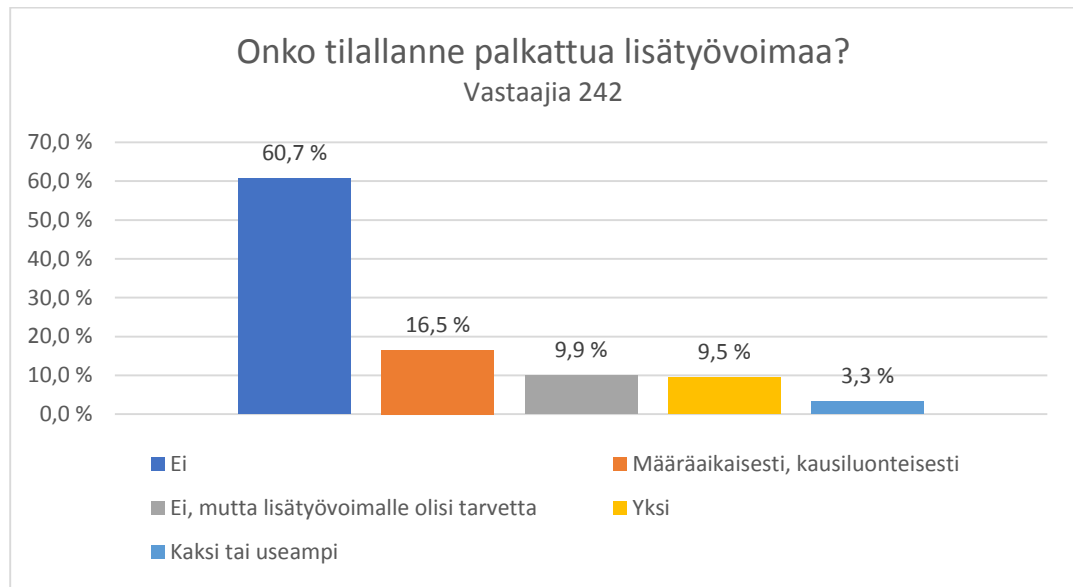
alkutuotantoa. Maitomaakunnassa suurin osa (62%) vastaajista ilmoitti pääasialliseksi tuotantosuunnaksi maidontuotannon. Alueella on myös paljon perunantuotantoa. Reilu kymmenes vastaajista (13,2%) oli kasvinviljelijöitä. Aikaisemmin myös kasvinviljelytilat saivat tarvittaessa sijaisapulomitusta, mutta se palvelu on poistettu. Sianlihantuottajia oli 2,1% ja hevostalouden ilmoitti tuotantosuunnaksi 1,7% vastaajista. Jokin muu -vastauksissa mainittiin mm. osaaikaeläke, metsätalous ja muu maaseutuyritys.

Kuvio 1 Vastaajien jakautuminen tuotantosuunnittain

Yli puolet (59,5%) tiloista on kahden yrittäjän yrityksiä. Vajaa kolmannes (28,5%) on yhden yrittäjän maatiloja. Kolmen tai useamman yrittäjän maatiloja on reilu kymmenes (12,0%).

Suurimmalla osalla tiloista ei ole palkattua työvoimaa (Kuvio 2). Kymmenes vastaajista ilmoitti lisätyövoimalle olevan tarvetta. Vajaalla viidenneksellä työvoimaa oli määräaikaaisesti tai kausiluonteisesti. Yhden työntekijän palkanneita tiloja on joka kymmenes. Kahden tai useamman henkilön palkanneita tiloja on 3,3%.

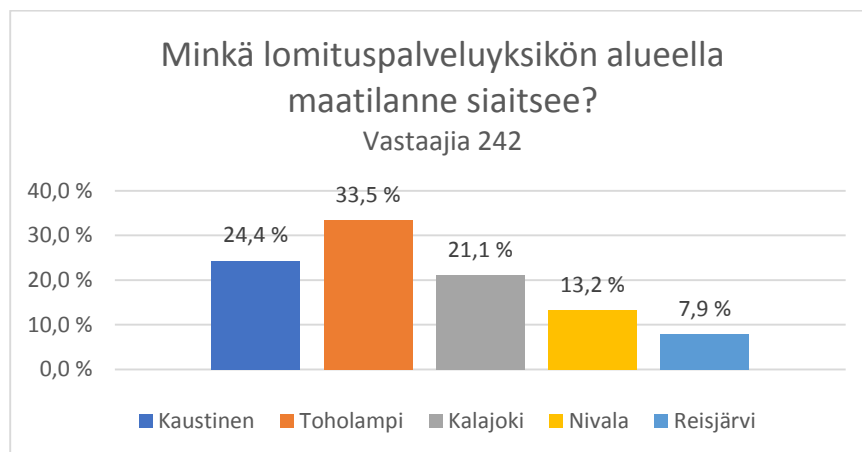

Kuvio 2 Palkatun lisätyövoiman määrä maataloilla

Vastaajista suurin osa (78,1%) kuuluu paikallisyksikön järjestämän lomituspalvelun piiriin. Itsejärjestetyn lomituksen valinneiden osuus oli hyvin pieni, 1,24%.

Lomituspalvelujen ulkopuolella ilmoitti olevan viidennes vastaajista (20,66%).

Kuviossa (Kuvio 3) on esitetty vastaajien jakautuminen lomituspalveluyksiköittäin.

Kuvio 3 Maatilayritysten sijainti lomituspalveluyksiköittäin

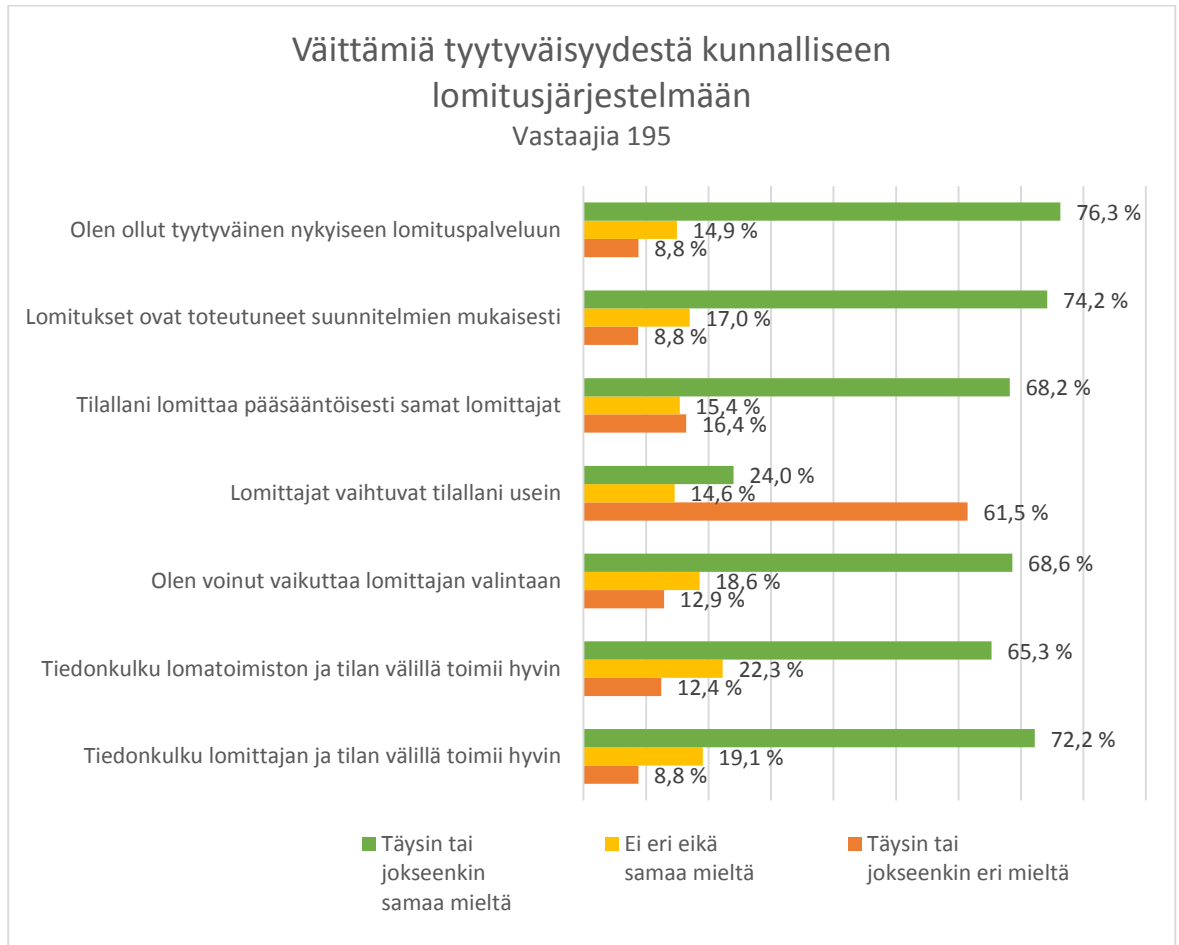
Vaikka kyselyn tarkoituksena ei ollut mitata tyytyväisyyttä nykyiseen

lomitujärjestelmään, haluttiin tyytyväisyyttä kunnalliseen ja itsejärjestettyyn

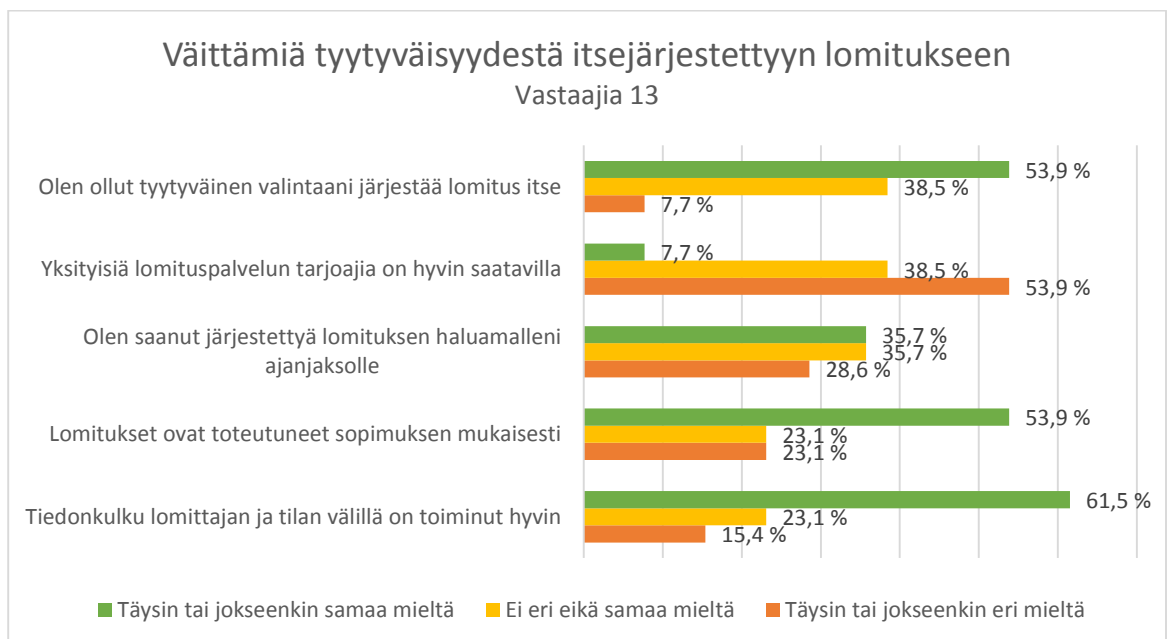
lomitukseen tiedustella lomitussyrittäjyyden toimintaympäristön kartoittamiseksi. Kysymys palvelee myös lomitustajien muutostyökaluja.

Kysymyksen 6. väittämässä tiedusteltiin tyytyväisyyttä kunnalliseen lomitustajien (Kuvio 4). Vastajien määrä oli 195. Yleisesti lomitustajien oltiin hyvin tyytyväisiä. Väittämän *Olen ollut tyytyväinen nykyiseen lomitustajien kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä* oli suurin osa vastaajista. Vajaa kymmenes oli täysin tai jokseenkin eri mieltä. Vastauksista voidaan todeta, että lomitukset ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti. Suurin osa vastaajista kokevat, että ovat voineet vaikuttaa lomitustajien valintaan ja että tilalla lomitustajat pääsääntöisesti samat lomitustajat. Näillä seikoilla on varmasti merkitystä siihen, että lomitustajien oltiin tyytyväisiä. Myös tiedonkulku lomitustajien, lomitustajan ja tilan välillä näyttöisi vastausten perusteella toimivan hyvin. Tilan ja lomitustajan välinen tiedonkulku arvioitiin hieman paremmaksi kuin tilan ja lomitustajien, mutta valtaosa vastaajista oli kuitenkin tyytyväisiä tiedonkulkuun lomitustajien välillä.

Vastaajilla oli lisäksi mahdollisuus tarkentaa vastauksia kirjoittamalla omat kommentit kunkin väittämän jälkeen. Neljässä kommentissa mainittiin joko vanhemman sukupolven tai lasten apu lomitustajissa esim. *”Vanha väki joutunut lomitustajan paljon, koska apuhenkilöt ovat hakusessa”*. Myös lomitustajien ja lomitustajien vaihtuvuus kirjoitti muutama kommenttiin mm. *”Jouduttu siirtämään (sovittu loma) lomitustajien menojen ja sairastumisen takia”* ja *”Liian lyhyitä pätkiä sijaisapulomitustajissa”*. Tiedonkulusta lomitustajien välillä kommentoitiin näin: *”Itse täytyy varmistaa, että lomitustajien on mennyt perille ja tuleeko sovittu lomitustajien sovittuna aikana”*

Kuvio 4 Vastausten jakautuminen väittämissä tyytyväisyydestä kunnalliseen lomitussjärjestelmään

Kuvio 5 Vastausten jakautuminen väittämissä tyytyväisyydestä itsejärjestettyyn lomitukseen

Myös tyytyväisyyttä itsejärjestettyyn lomitukseen tiedusteltiin väittämällä (Kuvio 5). Vastaajia oli 14. Koska itsejärjestetyn lomituksen valinneita lomaoikeutettuja oli vastaajissa melko pieni määrä, on kysymyksen oletettavasti vastanneet osa lomaoikeuden ulkopuolella olevista maatalousyrittäjistä. Sinänsä sillä ei ole suurta merkitystä, koska joka tapauksessa itsejärjestetyssä lomituksessa yrittäjän on itse hoidettava lomituserjestelyt palvelua tarjoavan yrittäjän kanssa. Ero on siinä, että lomaoikeuden omaavan lomituskustannukset korvataan ja lomaoikeuden ulkopuolella olevan lomitusta jää yrittäjän itse maksettavaksi.

Suurin osa vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä väittämän *Olen ollut tyytyväinen valintaani järjestää lomitusta itse* kanssa. Kuitenkin ei eri eikä samaa mieltä - vastanneiden osuus oli myös suuri, joten epävarmuutta asian kanssa on havaittavissa. Vastauksissa käy hyvin ilmi se, että lomitusyrittäjiä on alueella vähän. *Yksityisiä lomituspalvelun tarjoajia on hyvin saatavilla*- väittämässä täysin tai jokseenkin eri mieltä oli yli puolet vastaajista. *Olen saanut järjestettyä lomitusta haluamalleni ajanjaksolle*- väittämän vastaukset jakoutuivat tasaisesti eri luokkiin.

Vaikuttaa siltä, että lomitusten järjestyminen haluamalle ajanjaksolle itsejärjestetyssä lomituksessa on epävarmempaa kuin kunnallisella puolella ja tähän selkeästi vaikuttaa yksityisten lomituspalvelujen vähyys. Mikäli itsejärjestetyn lomitusta osuutta halutaan uudessa lomituspalvelulaissa kasvattaa, on lomittajayrittäjiä saatava alueelle enemmän.

Lomitusten toteutumiseen enemmistö oli tyytyväinen, joskin väittämän *Lomitukset ovat toteutuneet sopimuksen mukaisesti* kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä oli vajaa neljännes vastaajista. Tiedonkulku lomittajan ja tilan välillä vaikuttaisi vastausten mukaan toimivan hyvin.

Kysymyksessä 8 vastaajia pyydettiin kertomaan, *Millaisiin asioihin toivoisit parannusta valitsemassasi lomituserjestelmässä*. Avoimeen kysymykseen vastauksia tuli 83 kpl. Eniten parannusta toivottiin lomittajien ammattitaitoon ja osaamiseen

(18 kpl). Asiaa kommentoitiin mm. näin: *”Ammattitaito ihan hyvää, mutta koneilla ajaminen ja laiduntamisen toteuttaminen olisivat meille tärkeitä asioita, jotta lomalla uskaltaisi lähteä kauas eikä tarvitsisi järjestää jotakin lisätyövoimaa lomittajan avuksi... nämä edellä mainitut tehtävät kuuluvat päivittäisiin rutiineihin.”*

”Aika heikolla tolalla suurimmalla osaa esim. pienkuormaajan käyttö, joka arkipäivää nykyään useimmilla tiloilla”

Tiedonkulkuun lomittajan, lomatoimiston ja tilan välillä toivottiin parannusta (13 kpl) mm. *”Tiedonkulku lomatoimiston ja maatalousyrityksen välillä. Asioita jää liian paljon puheiden varaan ja unohtuu”. ”Tieto ennakkoon varatun lomituksen järjestymisestä hyvissä ajoin loman saajalle olisi tärkeää. Nyt asia on ollut mitä sattuu. On ilmoitettu lomittajasta pahimmillaan vain viikkoa ennen loman alkua. Minusta se ei ole riittävä aika, näin sähköisen viestinnän aikana.”*

Lomittajien vaihtuvuus mainittiin kymmenen kertaa (10 kpl). Maatilat toivoivat tuttua, samaa lomittajaa, joka hallitsisi tilan työt: *”Haluaisin tilalle pari vakilomittajaa. Lomittajien vaihtuvuus aiheuttaa stressiä.”* Sijaisapu ja kiireelliset lomitukset mainittiin kolmessa (3 kpl) vastauksessa. *”Sijaisapua, varsinkin äkillistä on melkein mahdotonta saada. Siihen toivon parannusta.”* Lisäksi vastauksissa mainittiin mm. lomapäivien lisäys, lomittajien riittävä määrä ja se, että nykyinen järjestelmä toimii hyvin.

Lomituslain ja -hallinnon uudistusta pohdittiin kysymyksessä 9. Avoimeen kysymykseen *Mitkä asiat uudistuksessa mietityttävät tai huolestuttavat sinua?* vastasi 93 henkilöä. Eniten huolta aiheutti hallinnon muutos isompaan yksikköön (20 kpl). Asiaa kommentointiin mm. näin: *”Nykyinen systeemi on kohtuullisen joustava puolin ja toisin. Jos hallinto siirtyy maakuntaan, niin katoaako joustavuus?”* *”Kuinka kauas palvelut karkaavat. Saako yhteyttä hallintoon. Paikallistuntemus katoaa.”* Valintaa itsejärjestetyn ja julkisen palvelun välillä kyseenalaistettiin: *”Onko järkeä asettaa vastakkain kunnallinen ja yksityinen lomituspalvelu, miksi ihmeessä tila ei voisi käyttää molempia? Kunnallinen voisi hoitaa lomitusta ja tarvittaessa tila saisi ostaa lisäpalveluja yksityiseltä puolelta.”*

Lomaoikeuden heikennys ja maksullisten lomitusten hinnannousu mainittiin 12 vastauksessa.

Kolmanneksi eniten uudistuksessa huolestutti henkilökohtaisen lomaoikeuden muuttuminen tilakohtaiseksi (11 kpl). Lomittajan työn mitoitus ja mitkä tehtävät kuuluvat lomittajille nousi esiin 7 vastauksessa esim.: *”Lomittajien saanti ylipäättänsä ja mitä lomittajat saavat tehdä ja mitkä työtehtävät kielletään, jotka pitää kuitenkin tehdä maatilalla”* ja *”Työajan mitoitus tiloilla, kuinka tiukalle vedetään ja mitä töitä lasketaan mitoitukseen.”*

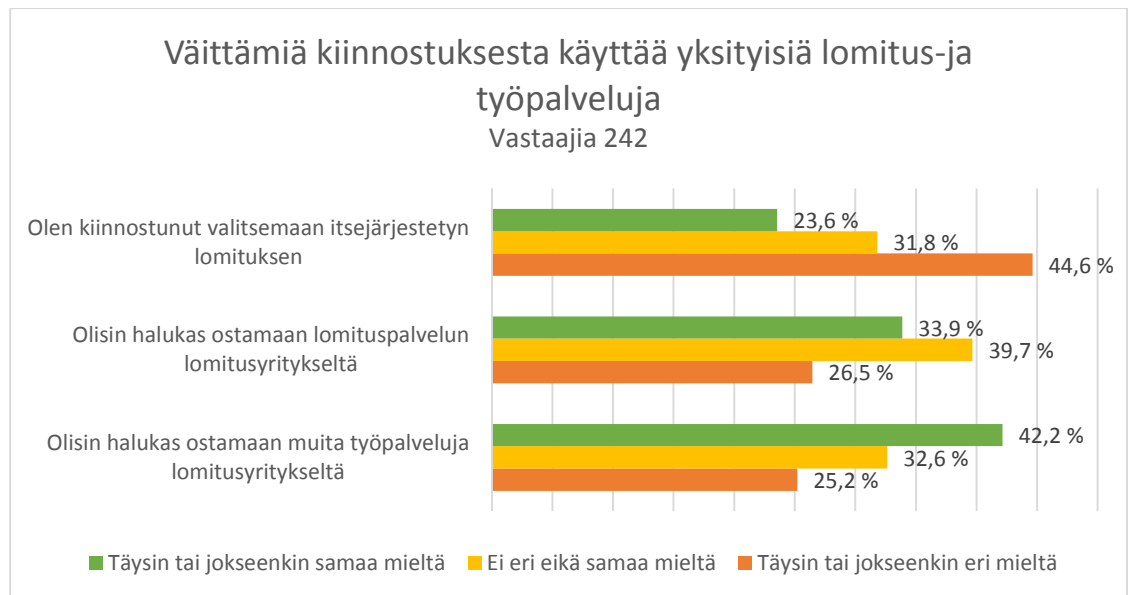
Lisäksi yleisesti huolissaan oltiin mm. ammattitaitoisten lomittajien saatavuudesta tulevaisuudessa.

Kysymys 10 sisälsi väittämiä kiinnostuksesta ostaa lomitusta- tai muita työpalveluja lomitussyritykseltä (Kuvio 6). *Olen kiinnostunut valitsemaan itsejärjestetyn lomituksen* väittämässä täysin tai jokseenkin eri mieltä oli lähes puolet vastaajista. Toisaalta epävarmojen osuus oli myös suuri - kolmannes vastaajista ei ollut eri eikä samaa mieltä. Itsejärjestetystä lomituksesta oli kiinnostunut reilu viidennes vastaajista. Väittämässä *Olisin halukas ostamaan lomituspalvelun lomitussyritykseltä* mielipiteet jakoutuivat tasaisemmin. Samaa mieltä väittämän kanssa oli reilu kolmannes, kun taas eri mieltä asiasta oli neljännes vastaajista. Ei eri eikä samaa mieltä vastanneiden osuus oli suurin.

Yksityisten lomituspalvelujen vähäinen määrä alueella ehkä vaikuttaa epävarmuutena itsejärjestettävää lomitusta ja lomitusten ostoa kohtaan. Sen sijaan vihreää valoa näytettiin enemmän muiden työpalvelujen ostohalukkuudessa lomitussyritykseltä. *Olisin halukas ostamaan muita työpalveluja lomitussyritykseltä* väittämässä täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli enemmistö vastaajista. Neljännes ei ollut halukas ostamaan muita työpalveluja lomitussyritykseltä ja kolmanneksen kanta oli neutraali.

Vastausten perusteella enemmistö haluaa saada lomituspalvelut julkisen järjestelmän kautta, mutta tarvittaessa muita työpalveluja voidaan ostaa yksityiseltä palveluntarjoajalta. Vastaajilla oli mahdollisuus tarkentaa vastaustaan väittämien

jälkeen. Lomittajan osaaminen ja ammattitaito sekä työpalvelun hinta nostettiin esille vastauksissa.

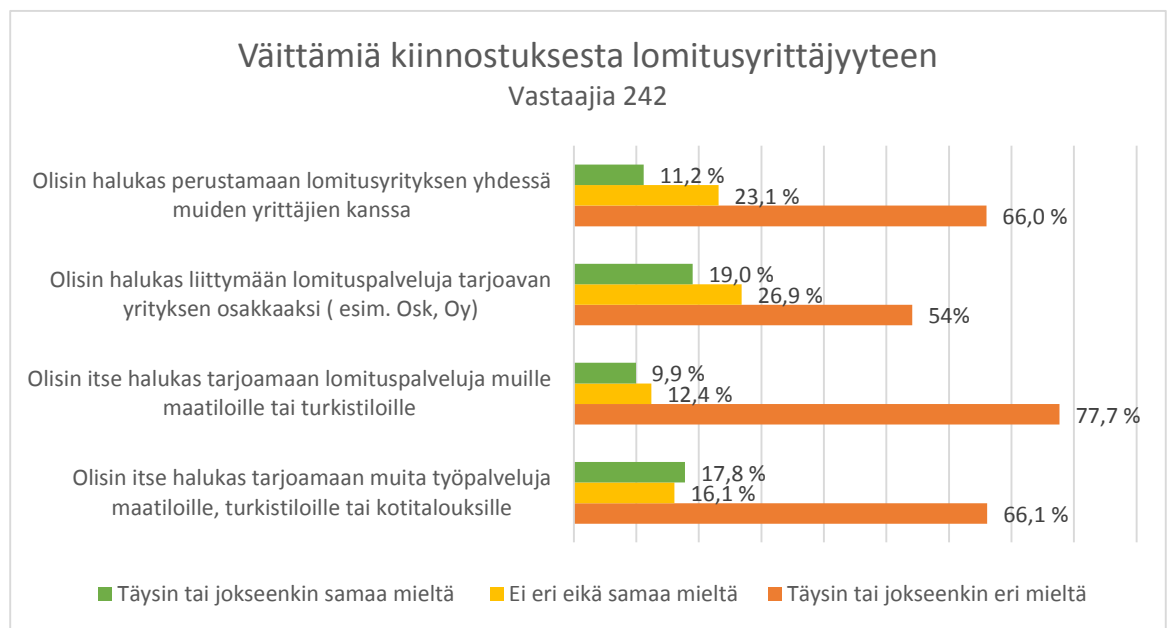
Kuvio 6 Vastausten jakautuminen väittämissä kiinnostuksesta käyttää yksityisiä lomituspalveluja

Kysymyksessä 11 vastaajat saivat valita, *millaisiin töihin heillä olisi halukkuutta ostaa työpalveluja*. Vastaajia oli 242 ja valittujen vastausten lukumäärä 589. Neljä eniten valintoja saaneet vaihtoehdot olivat: Peltotyöt (131kpl), Urakointi (79kpl), Rakennustyöt (61 kpl) ja remonttityöt (53 kpl). Seuraavina tulivat päivystystehtävät ja varallaolo (47 kpl), koneiden ja laitteiden huoltotyöt (46 kpl) sekä metsätyöt (43 kpl). Vastaajista 45 ei ottanut kantaa tai ollut halukas ostamaan työpalveluja. Siivoustyön ostaminen kiinnosti 34 vastaajaa. Lemmikkieläinten hoito ja lastenhoito saivat molemmat 15 valintaa. Kotitaloustyöt ja puutarhastyöt kiinnostivat ostopalveluna 7 vastaajaa. Kuudessa (6kpl) jokin muu -vastauksissa mainittiin mm. eläinten siirrot ja laiduntaminen.

Kysymyksessä 12 tiedusteltiin, *onko yksityisen lomituspalvelun käytölle esteitä ja mikäli on, millaisia?* Hinta nousi esille 11 vastauksessa. Käytölle ei nähty esteitä, jos hinta kohtuullinen.

Kysymys 13 sisälsi väittämiä kiinnostuksesta ryhtyä tuottamaan lomituspalveluja ja perustaa lomitussyritys (Kuvio 7). Enemmistö vastaajista ei ollut kiinnostunut lomitussyrityksen perustamisesta yhdessä muiden yrittäjien kanssa. Kymmenes vastaajista oli asiasta kiinnostunut ja viidennes ei ollut eri eikä samaa mieltä. Kuitenkin halukkuutta liittyä lomituspalveluja tarjoavan yrityksen osakkaaksi löytyi viidenneksellä vastaajista. Puolet vastaajista ei ollut kiinnostunut osakkaaksi liittymisestä.

Valtaosaa maatalousyrittäjistä ei kiinnostanut tarjota lomituspalveluja muille. Vain kymmenes piti tätä mahdollisena ja kiinnostavana. Muiden työpalvelujen tarjoaminen koettiin hieman kiinnostavampana, mutta suurin osa vastaajista suhtautui tähän kielteisesti. Vajaa viidennes olisi halukas tarjoamaan muita työpalveluja.

Kuvio 7 Vastausten jakautuminen kysymys 13 väittämissä kiinnostuksesta lomitussyrittäjyyteen

Kysymyksessä 14 tiedusteltiin Millaisia työpalveluja vastaaja voisi tarjota, mikäli työpalvelujen tarjoaminen muille kiinnostaa. Vastaajia oli 242 ja valittuja vastauksia oli yhteensä 449. Eniten valintoja tuli vaihtoehdolle En ota kantaa/en ole kiinnostunut (141 kpl). Peltotöihin (64 kpl) ja urakointiin (65 kpl) oli eniten kiinnostusta. Seuraavaksi eniten kiinnostusta oli koneiden korjaukseen ja huoltoon

(33 kpl). Päivystys ja varallaolotehtäviin, metsätöihin, rakennus- ja remonttistöihin kiinnostusta oli noin 20 vastauksessa.

Tiedon- ja neuvonnan tarvetta lomitussyrityksen perustamiselle kysyttiin kyselyn viimeisessä kysymyksessä. *Jos lomitussyrittäjäyys kiinnostaa, mille yrittäjyyden osa-alueelle erityisesti tarvitsisit tietoa ja neuvontaa?* 163 vastaajaa ei ottanut kantaa/ollut kiinnostunut. Hinnoittelu ja laskutus mainittiin 42 krt ja yrityksen perustaminen 38 vastauksessa. Seuraavaksi eniten valintoja tuli liiketoiminnan suunnitteluun (31 kpl), yritysmuodon valintaan (30kpl), markkinointiin (23 kpl). Jokin muu -vastauksissa mainittiin työturvallisuus, työnjohto ja palkkaus.

4.2 Turkisyrittäjille toteutettu kysely

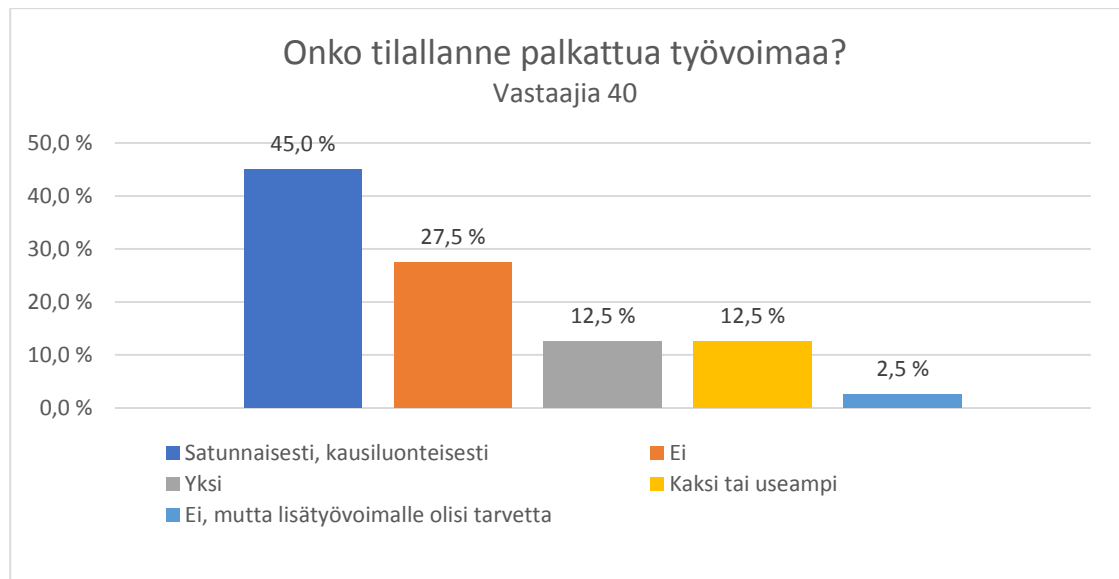
Turkistuottajien kysely toteutettiin ajalla 19.1.-9.2.2018. Kyselylinkki lähetettiin tekstiviestillä PSTK ry:n rekisterissä oleville tuottajille yhteensä 170:lle. Vastauksia saatiin 40 kpl eli vastausprosentiksi muodostui 23,5 %.

Kysymyksessä 1 kaikki vastaajat (100%) ilmoitti pääasialliseksi tuotantosuunnaksi turkistalouden. Kysymyksessä *mitä turkiseläimiä tilallanne kasvatetaan*, vastausvaihtoehtoina olivat minkki, kettu ja suomensupi. Valittuja vastauksia oli yhteensä 63, joten joillakin vastaajista on useampia turkiseläinlajeja. Yli puolella tiloista on kettuja (54,0%), kolmanneksella (33,3%) minkkejä ja reilulla kymmenellä prosentilla suomensupia (12,7%).

Kysymyksessä 3 kysyttiin *turkistiloilla työskentelevien yrittäjien määrää*. Puolella (50%) vastaajista yrittäjiä on yksi, kaksi yrittäjää on 40% tiloista ja 10% vastaajista ilmoitti yrittäjiä olevan kolme tai enemmän.

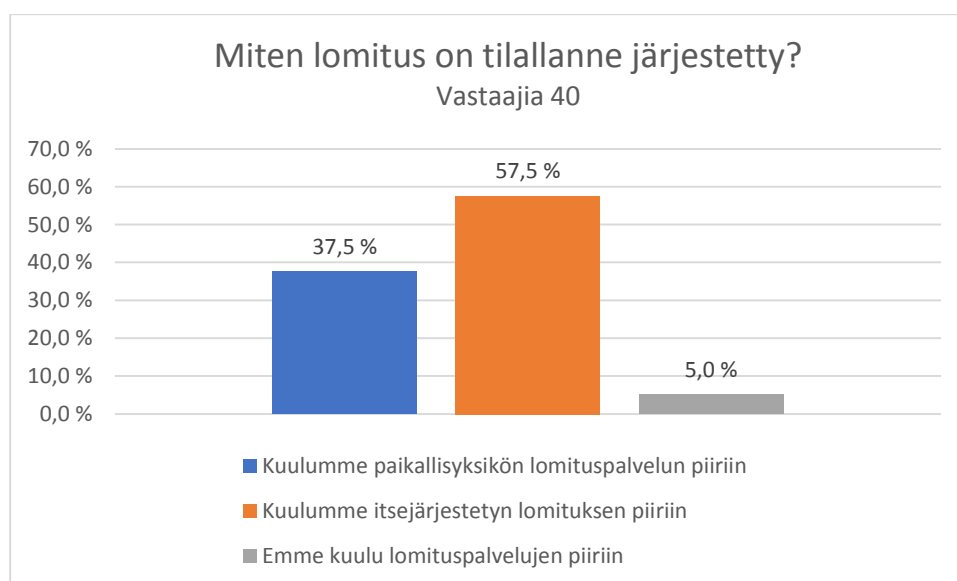
Onko tilallanne palkattua työvoimaa? -kysymyksessä eniten vastauksia sai vaihtoehto Satunnaisesti, kausiluonteisesti (Kuvio 8). Kolmannes vastaajista ilmoitti, ettei työvoimaa ole. Neljänneksellä vastaajista työntekijöitä oli joko yksi, kaksi tai useampi.

Työvoiman määrä turkistiloilla näyttäisi olevan tällä hetkellä hyvä, sillä vain 2,5% vastaajista ilmoitti, että palkatulle lisätyövoimalle olisi tarvetta.

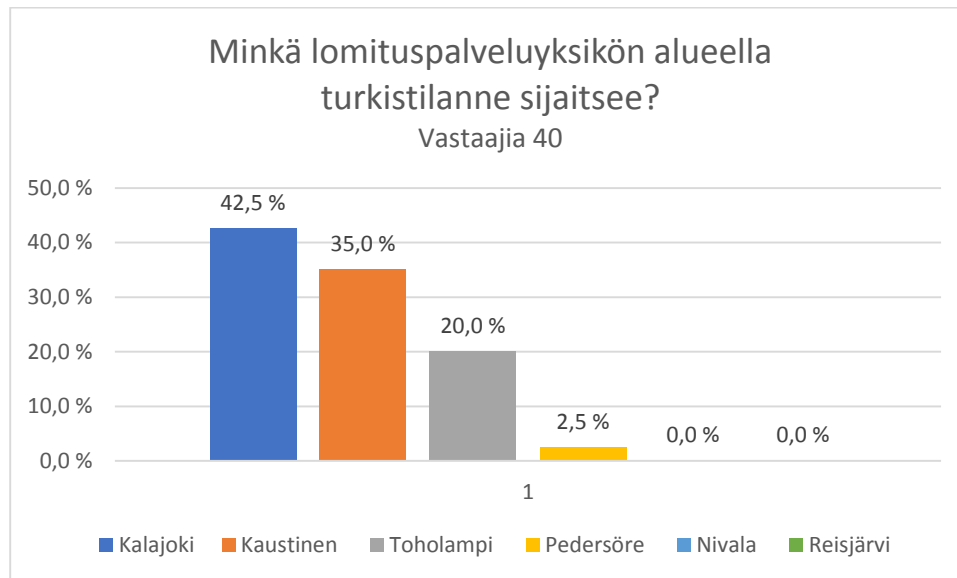

Kuvio 8 Vastausten jakautuminen palkatun työvoiman mukaan

Kysymyksessä 5 tiedusteltiin lomituksen järjestämisestä (Kuvio 9). Yli puolet vastaajista ovat valinneet itsejärjestetyn lomituksen. Paikallisyksikön lomituspalveluihin kuuluu reilu kolmannes. Vastaajista 5% ei kuulu lomituspalvelujen piiriin lainkaan.

Kuvio 9 Lomituksen järjestäminen turkistiloilla

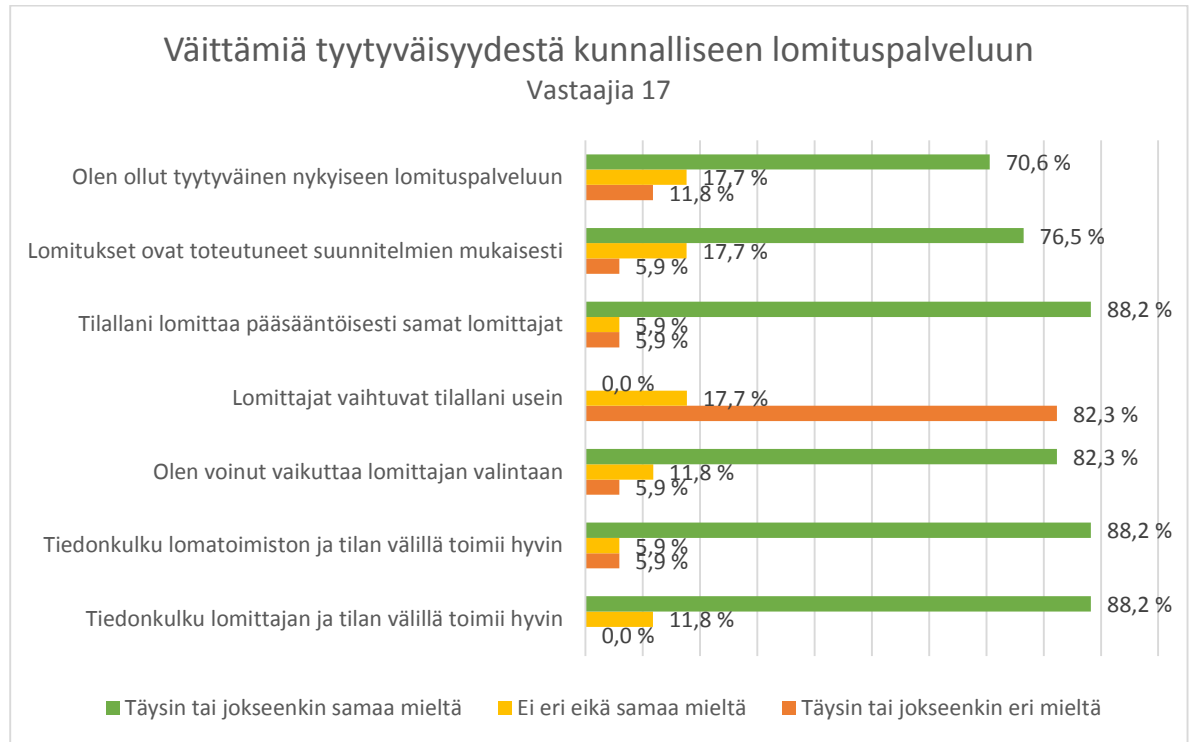

Kuvio 10 Vastaajien jakautuminen lomitussyksiköittäin

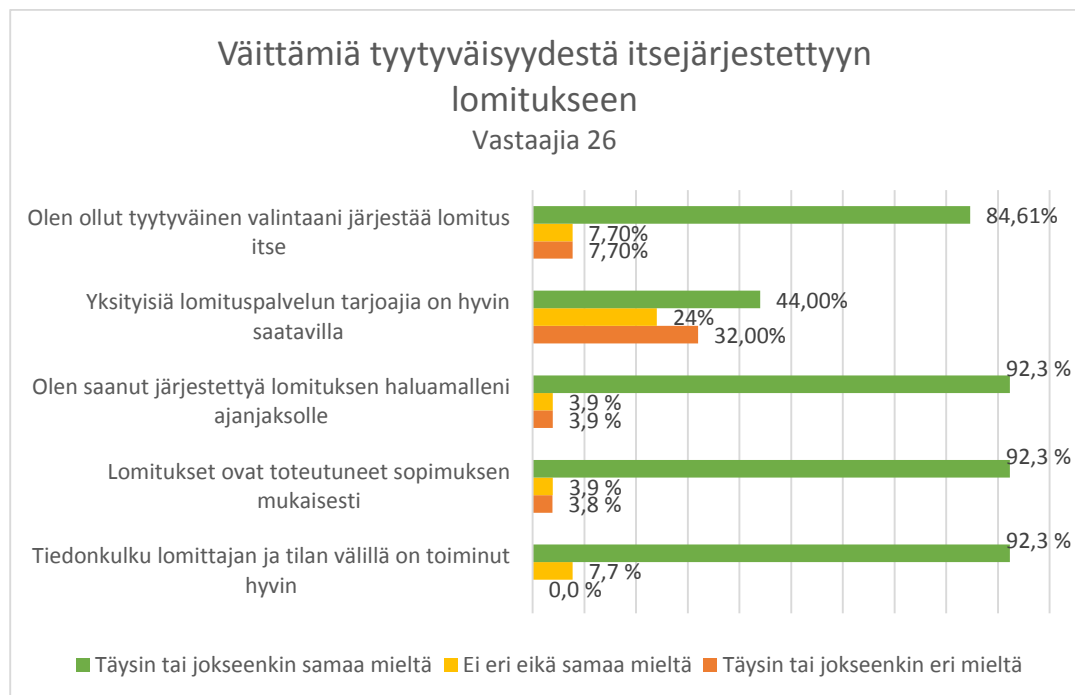
Kuvio 10 nähdään vastaajien jakautuminen lomituspalveluyksiköittäin.

Kysymyksessä 7 tiedusteltiin jatkosuunnitelmia lomituksen järjestämisen suhteen. Vastaukset eivät juurikaan poikenneet nykyisestä tilanteesta. Kunnallisen/maakunnallisen lomituspalvelun aikoo jatkossa valita 35% vastaajista. 60% vastaajista aikoo järjestää lomituksen itse. Vastaajista 5% ei joko kuulu lomituspalvelujen piiriin tai ei vielä tiennyt valintaa.

Kysymys 8 sisälsi väittämiä tyytyväisyydestä kunnalliseen lomituspalveluun (Kuvio 11). Vastaajia oli 17. *Olen ollut tyytyväinen nykyiseen lomituspalveluun* -väittämässä suurin osa vastaajista olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Vain vajaa 6% oli täysin eri mieltä ja vajaa viidennes ei ollut eri eikä samaa mieltä. *Lomitukset ovat toteutuneet suunnitelmien mukaisesti* vastaukset jakautuivat liki samalla tavalla kuin edeltävässä väittämässä. Lomituksien toteutumisella suunnitelman mukaisesti on siten merkittävä vaikutus tyytyväisyyteen lomituspalvelun suhteen. Lomittajien vaihtuvuus on pientä ja vastaajilla on ollut hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lomittajan valintaan. Tähän vaikuttanee se, etteivät kaikki lomittajat lomita turkistiloilla, vaan lomitukset keskittyvät turkisalan osaaville lomittajille. Myös tiedonkulkuun lomatoimiston, lomittajan ja tilan välillä oltiin tyytyväisiä.

Kuvio 11 Vastausten jakautuminen väittämissä tyytyväisyydestä kunnalliseen lomituspalveluun

Kuvio 12 Vastausten jakautuminen väittämissä tyytyväisyydestä itsejärjestettyyn lomitukseen

Kysymyksessä 9 tiedusteltiin väittämällä tyytyväisyyttä itsejärjestettyyn lomitukseen (Kuvio 12). Vastaajien määrä oli 26. Itsejärjestettyyn lomitukseen oltiin tyytyväisiä. Turkistuottajat ovat maatalousyrittäjiä tyytyväisempiä itsejärjestettyyn lomitukseen. Tähän vaikuttanee se, että turkistuottajilla on itsejärjestettyyn lomitukseen pidemmät perinteet, sillä turkisyrittäjät pääsivät lomaoikeuden piiriin paljon myöhemmin kuin maatalousyrittäjät. Itsejärjestetty lomitusta on turkissektorilla tutumpaa ja ehkä joskus ainoakin tapa saada tilalle työntekijä loman ajaksi. Yrittäjät ovat myös hoitaneet toistensa lomituksia.

Kuitenkin väittämässä *Yksityisiä lomituspalvelun tarjoajia on hyvin saatavilla*, vastaukset jakaantuivat tasaisesti. Enemmistö oli samaa mieltä, mutta kolmannes täysin tai jokseenkin eri mieltä. Neljännes ei ollut eri eikä samaa mieltä. Vaikuttaa siltä, että ammattitaitoisille turkislomittajille olisi tarvetta. Turkistuottajat ovat saaneet hyvin lomansa järjestettyä haluamalleen ajanjaksolle ja lomitukset ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti. Eläinten hoidon lisäksi työ turkistiloilla on hyvin sesonkiluonteista ja luonnollisesti kiireimpinä aikoina ei lomaa pidetä. Lomittajien tarve ajoittuu tiettyihin, vähemmän kiireisiin aikoihin.

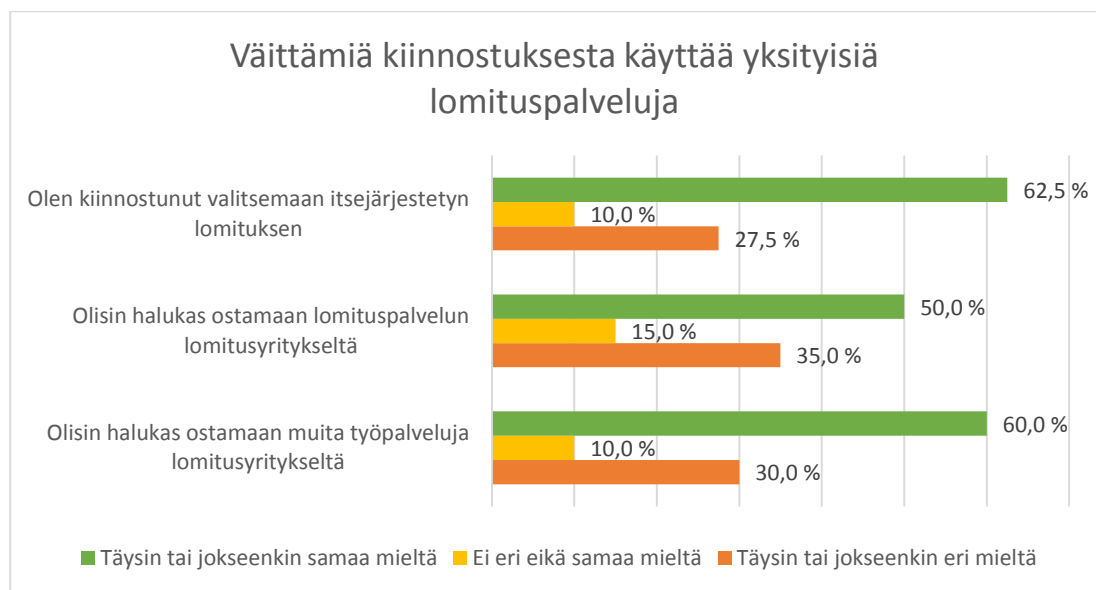
Kysymykseen 10 *Millaisiin asioihin toivoisit parannusta valitsemassasi lomitusjärjestelmässä*, vastauksia tuli 5. Niissä toivottiin mm. lisää turkistarhojen lomituksiin kykeneviä lomittajia.

”Tarhatyöt osaavaa/osaavia lomittajia ei käytettäisi muilla karjatilastoilla esim. navettatöissä. Tämä sen takia, että minkkien ja kettujen ruokintatöitä osaavia lomittajia on vähän kunnallisessa lomituspalvelussa. Ja jos tällainen lomittaja on jo varattuna navettatöihin muualle niin silloin ei ole kunnallisella lomittajia, jotka osaisivat turkiseläinten hoitotyöt tehdä.”

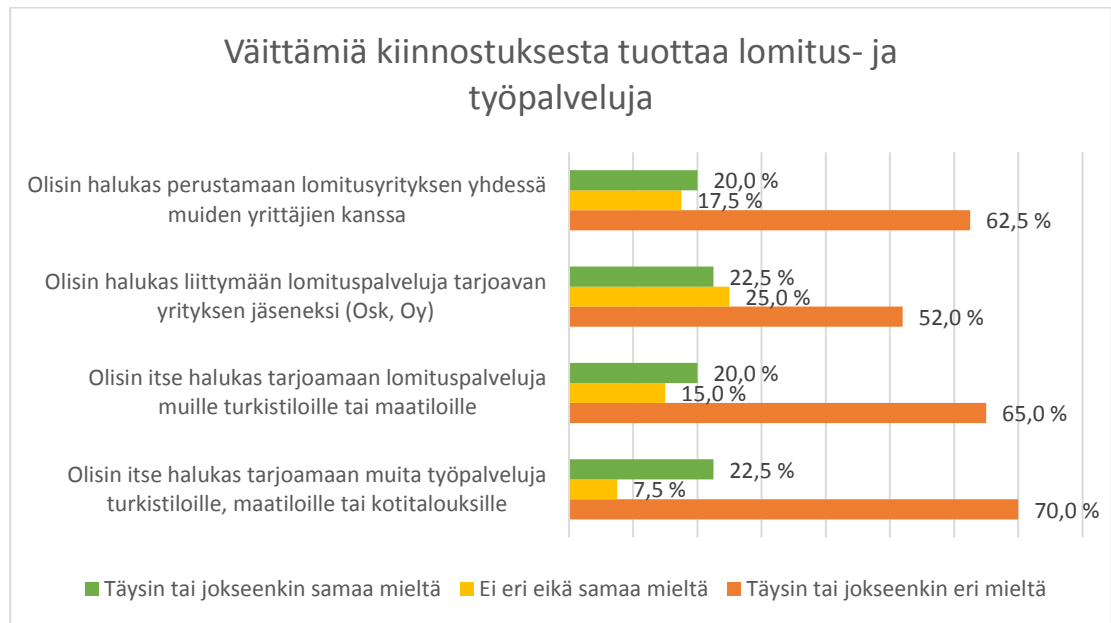
Lomituslain ja -hallinnon uudistukseen liittyviä mahdollisia huolenaiheita tiedusteltiin kysymyksessä 11. Vastauksia tuli 10. Kolmessa (3kpl) vastauksessa todettiin tietoa uudistuksesta olevan niin vähän, ettei siihen osaa ottaa kantaa. Neljässä (4kpl) vastauksessa lomituksen ja lomittajien saatavuus tulevaisuudessa huolestutti. Myös byrokratia ja asioinnin hankaloituminen hallinnon muuttumisen vuoksi mainittiin.

Kysymyksessä 12 kysyttiin, millaisiin lomituksen ulkopuolisiin töihin voisit ostaa työpalveluja. Vastaajien määrä oli 40 ja valittuja vastauksia tuli yhteensä 118. Eniten työpalveluja haluttiin ostaa nahkontaan (30kpl). Toiseksi eniten ostohalukkuutta oli rakennustöihin (17kpl). Kolmanneksi eniten mainittiin minkkien penturokotus/vierotus (14 kpl).

Kysymys 13 sisälsi väittämiä kiinnostuksesta käyttää yksityisiä lomituspalveluja (Kuvio 13). *Olen kiinnostunut valitsemaan itsejärjestetyn lomituksen*, suurin osa vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän suhteen. Vajaa kolmannes oli täysin tai jokseenkin eri mieltä. Lomitusyritykseltä lomituspalvelun ostaisi puolet vastaajista, kolmannes ei ostaisi. Kiinnostusta muiden työpalvelujen ostoon oli enemmän.

Kuvio 13 Vastausten jakautuminen väittämissä kiinnostuksesta käyttää yksityisiä lomituspalveluja

Kuvio 14 vastausten jakautuminen väittämissä kiinnostuksesta tuottaa lomitusta- ja muita työpalveluja

Kysymykseen, onko yksityisen lomituspalvelun käytölle esteitä, vastasi 6 henkilöä. Vastauksissa mainittiin, että ei ole esteitä, saatavuus, luotettavuus ja plasmasytoosin leviäminen.

Kuten maatalousyrittäjien kyselyssä, suurin osa vastaajista ei ollut kiinnostunut yrityksen perustamisesta tai lomitusta- ja muiden työpalvelujen tarjoamisesta. Kuitenkin viidennes vastaajista oli halukas perustamaan lomitussyrityksen tai liittymään lomitussyrityksen osakkaaksi (Kuvio 14).

Kysymyksessä 16 vastaaja sai valita *Millaisia työpalveluja voisi tarjota, jos on kiinnostunut tarjoamaan työpalveluja muille*. Kysymyksessä oli mahdollista valita useampi vaihtoehto ja yhteensä valintoja tuli 97 kpl. Vastaajista 21 ilmoitti, ettei ota kantaa/ ei ole kiinnostunut (työpalvelujen tarjoamisesta). Työpalveluista nahkonta sai eniten valintoja (12kpl), toiseksi eniten kettujen siemennys (10kpl) ja kolmanneksi eniten plasmasytoositestaus sekä urakointi (8 kpl).

Kysymyksessä 17. *Jos lomitussyrityksen perustaminen kiinnostaa, mille yrittäjyyden osa-alueelle erityisesti tarvitsisit tietoa ja neuvontaa*, oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Vastaajien määrä oli 39 ja valittujen vastausten määrä 66 kpl. 27

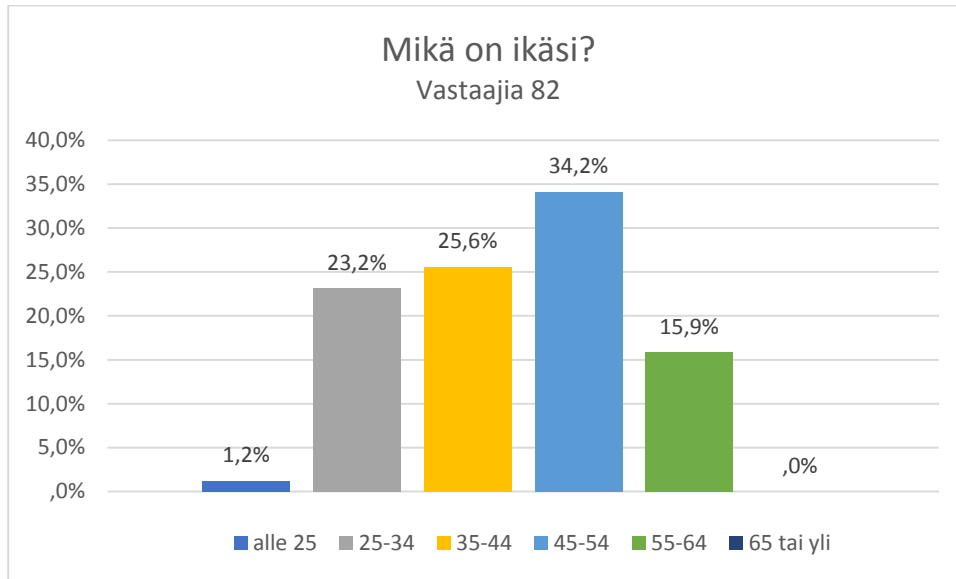
vastaajista ilmoitti, ettei ota kantaa/ei ole kiinnostunut (lomitusyrityksen perustamisesta). Eniten tietoa ja neuvontaa kaivattiin markkinoinnissa (9kpl) ja hinnoittelussa/laskutuksessa (8kpl). Seuraavaksi eniten ääniä saivat budjetointi (7kpl) ja liiketoiminnan suunnittelu (6kpl).

4.3 Maatalouslomittajille toteutettu kysely

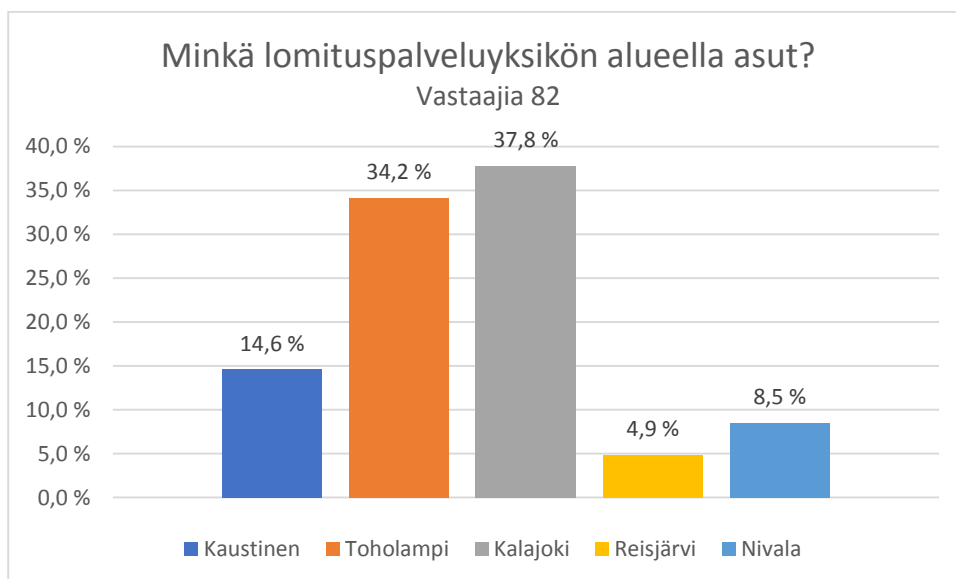
Maatalouslomittajille suunnattu kysely toteutettiin ajalla 14.12.2017- 31.1.2018. Kysely lähetettiin Keski-Pohjanmaan alueella toimivien lomituksen paikallisyksiköiden maatalouslomittajille yhteensä 330 henkilölle joko kirjeitse tai Webropol-linkki sähköpostitse. Kirjeitse saadut vastaukset tallennettiin Webropoliin sitä mukaa kun niitä palautui. Lisäksi kysely lähetettiin lomitusyrittäjyydestä kiinnostuneille, jotka olivat ilmoittaneet yhteystietonsa hankkeen tiedotusta varten. Näitä oli yhteensä 10 hlö. Yhteensä kyselyn vastaanotti siis 340 hlö.

Vastauksia saatiin yhteensä 82 kpl, joten vastausprosentiksi muodostui 22,1%. Suurin osa (75,6%) vastaajista on tällä hetkellä vakituudessa työsuhteessa oleva maatalouslomittaja. Kymmenes (12,2%) työskentelee lomittajana osa-aikaisesti tai tuntilomittajana. Muita yksittäisiä vastauksia olivat mm. opiskelija, muu lomitusyrittäjyyttä harkitseva, opintovapaalla oleva sekä osa-aikaeläke.

Vastaajien ikäjakauma on esitetty kuviossa (Kuvio 15). Suurin ikäryhmä on 45-54-vuotiaat (34,2%). Puolet vastaajista on kuitenkin alle 44 -vuotiaita, joskin alle 25 -vuotiaita ainoastaan 1,2% vastaajista. Kuviossa (Kuvio 16) näkyy vastaajien jakautuminen lomitusyksiköittäin.

Kuvio 15 Vastaajien ikäjakauma

Kuvio 16 Vastaajien jakautuminen lomituspalveluyksiköittäin

Kysymys 4 sisälsi väittämiä lomitussjärjestelmän tulevaisuuden näkymistä ja maatalojen ja turkistilojen lomitustarpeista (Kuvio 17) . Lähes puolet vastaajista arvioi lomitustyön jatkuvan entisellään lomituspalvelulain ja hallinnon muutoksesta huolimatta. Kolmannes vastaajista oli eri mieltä tai ei osannut sanoa kantaansa.

Julkisen hallinnon järjestämän lomituspalvelun tarve kasvaa -väittämässä puolet (50%) vastaajista ei ollut eri eikä samaa mieltä. Viidennes oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja kolmannes täysin tai jokseenkin eri mieltä. Itsejärjestetyn lomituksen sijaan arvioitiin lisääntyvän. *Yrittäjälomittajien määrä kasvaa* -väittämässä mielipiteet jakautuivat tasaisesti.

Maatiloilla on tarvetta lomitukseen lisäksi myös muille työpalveluille väittämässä täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli yli puolet vastaajista. Kolmannes ei ollut eri eikä samaa mieltä ja vajaa kymmenes oli täysin tai jokseenkin eri mieltä. Sen sijaan halukkuutta ostaa työpalveluja ei nähty yhtä suurena.

Tärkeä havainto on, että lomittajat näkevät työvoimatarpeen, mutta arvioivat tilojen halukkuuden ostaa työvoimaa/työpalveluja pienemmäksi kuin mitä tarve olisi. Syitä siihen, ettei haluta ostaa työpalveluja voi olla useita. Tässä kyselyssä mahdollisia syitä ei kysytty. Taloudellinen tilanne on monella tilalla kireä, eikä tarpeesta huolimatta ole mahdollista ostaa työpalveluja. Toisaalta vahva ”tehdään itse” mentaliteetti voi estää teettämästä töitä muilla. Huolestuttavinta on, jos maatalousyrittäjä ei itse tunnista ulkopuolisen työvoiman tarvetta, vaan yrittää selviytyä kaikesta yksin tai osa töistä jää kokonaan tekemättä.

Turkistilojen osalta samat kysyttiin samat kysymykset työpalvelujen tarpeesta ja ostohalukkuudesta. Suurin osa lomittajista vastasi olevansa ei eri eikä samaa mieltä. Tähän on ehkä syynä se, etteivät kaikki lomittajat lomita turkistiloilla eikä siten tunne turkistilojen tarpeita.

Kuvio 17 Vastausten jakautuminen väittämissä lomitussjärjestelmän tulevaisuusnäköistä

Kysymyksessä 5 pyydettiin vastaajia arvioimaan valmisteilla olevan lomitussjärjestelmän muutoksen vaikutuksia omaan työhön. Vastaajien määrä oli 57. Vastaajista 17 ei osannut kertoa, miten muutos vaikuttaisi. Järjestelmän muutos on vielä kesken, eikä siitä ole paljon tiedotettu. Kahdeksan (8kpl) vastaajaa toi esiin työmatkojen pidentymisen ja toisaalta työntuntien vähenemisen. Osa (6 kpl) arvioi, ettei muutoksella ole vaikutuksia työhön. Lisäksi kolmessa vastauksessa arvioitiin muutoksen aiheuttavan vain vähän muutoksia työhön:

”Tällä hetkellä näyttää siltä, ettei suuria muutoksia tule. Työtä on jatkossakin.”

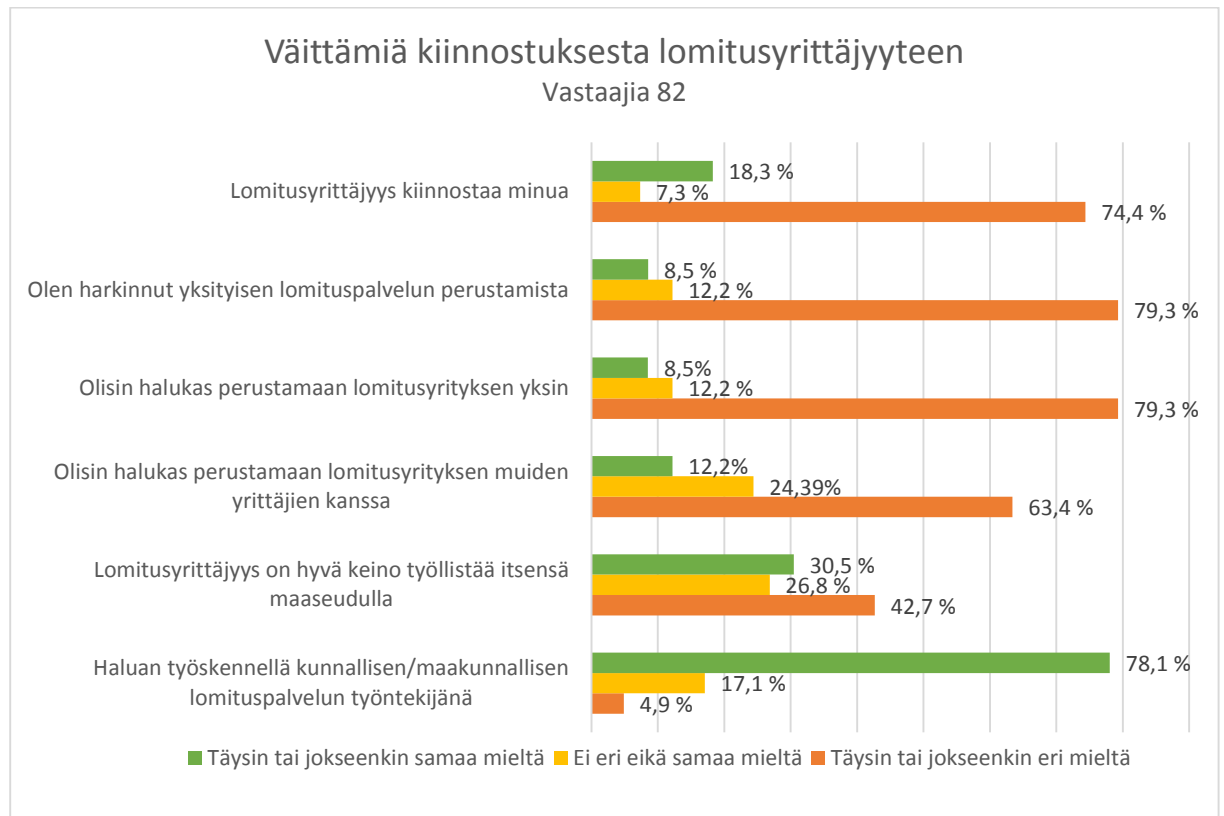
Kuudessa (6kpl) vastauksessa muutoksen arvioitiin vaikuttavan heikentävästi omaan työhön: *”Tähän asti toimiva kunnallinen toiminta (lomitusjärjestelmä) uhkaa tuhoutua!”*

Epävarmuutta koettiin neljässä (4 kpl) vastauksessa. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa tuli esiin lomittajan työn vaativuus ja yksinäisyys.

Kysymys 6 käsitteli edelleen lomitusjärjestelmän muutosta ja vastaajia pyydettiin kertomaan, *onko lomitusjärjestelmän muutoksessa jotain mikä erityisesti huolestuttaa sinua?* Vastaajien määrä oli 50. Kymmenen (10 kpl) vastaajaa ilmoitti, ettei ole tai ei osaa sanoa. Eniten (7 kpl) huolestutti työmatkojen pidentyminen. Kuudessa (6kpl) vastauksessa oltiin huolestuneita lomahallinnon siirtymisestä maakunnalliseksi. Niin ikään töiden jatkumisen epävarmuus mainittiin kuudessa (6kpl) vastauksessa. Samoin työajan lyhentymisestä oltiin huolestuneita kuudessa (6kpl) vastauksessa. Toisaalta yhtäjaksoisten työputkien pidentyminen huolestutti myös (3 kpl).

Kuusi (6kpl) vastaajaa toi huolenaiheena esiin lomitusyrittäjyyden ja palvelujen kilpailuttamisen mm. *”Mahdollinen palveluiden kilpailuttaminen ja yksityistäminen, jonka koen ainakin tällä hetkellä heikentävän palvelujen luotettavuutta.”* Yksittäisissä vastauksissa tuotiin esiin myös lomittajien riittävyys tulevaisuudessa mm. lomittajan työn heikon kiinnostavuuden vuoksi.

Kysymys 7 sisälsi väittämiä lomitusyrittäjyyden kiinnostavuudesta (Kuvio 18). Yleisesti ottaen kiinnostus oli vähäistä lomittajien keskuudessa. Suurin osa vastaajista ei ollut kiinnostunut yrityksen perustamisesta yksin tai yhdessä muiden kanssa. Kuitenkin noin viidennes ilmoitti lomitusyrittäjyyden kiinnostavan ja noin kymmenes olisi kiinnostunut yrityksen perustamisesta. Eniten vaihtoehtoista kiinnosti yhteisyritys muiden kanssa. Lomitusyrittäjyys arvioitiin melko hyväksi keinoksi työllistää itsensä (kolmannes vastaajista), mutta suurin osa oli kuitenkin asiasta eri mieltä. Vastaajista valtaosa haluaa työskennellä jatkossakin julkisen lomituspalvelun työntekijänä.

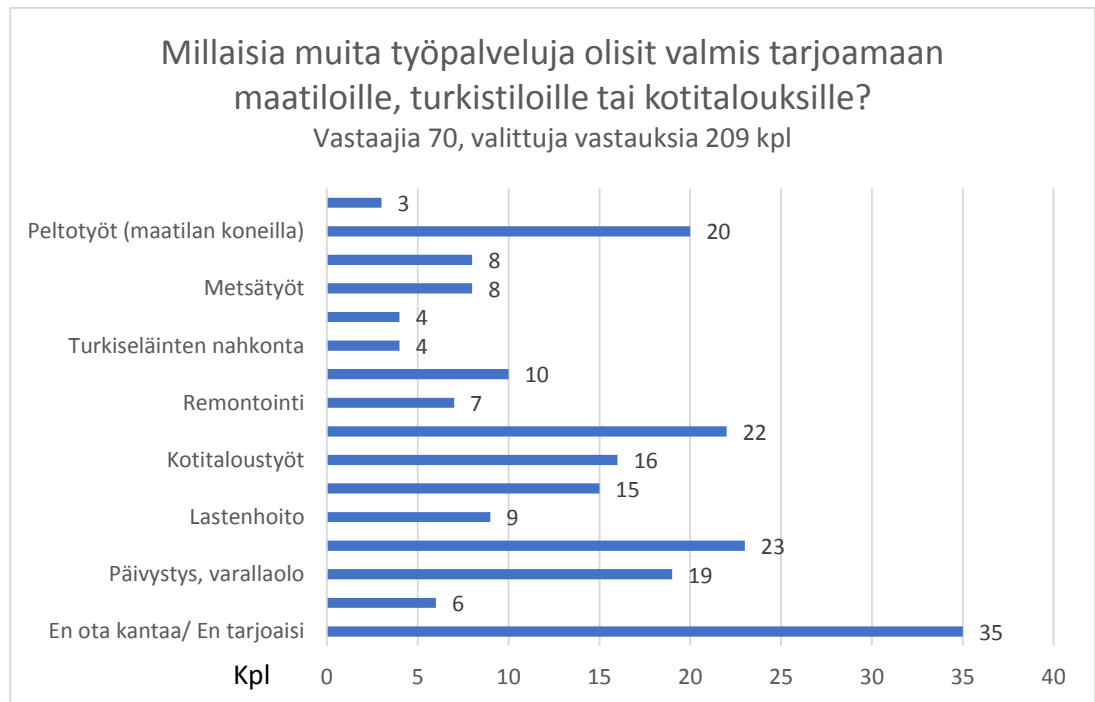

Kuvio 18 Vastausten jakautuminen väittämissä kiinnostuksesta lomitusyrittäjyyteen

Kysymyksessä 8 kysyttiin *Haluaisitko lomitusyrittäjänä erikoistua johonkin tuotantosuuntaan/navettatyyppiin tms.?* Vastaajia oli 79. Puolet (49,4%) ei ottanut asiaan kantaa. Viidennes (21,5%) ei tiennyt vielä ja samoin viidennes (21,5%) vastasi haluavansa tarjota monipuolisia palveluja. Vajaa kymmenes (7,6%) haluaisi erikoistua. Erikoistumiskohteina mainittiin lypsykarja, robottinavetat ja hevostilat.

Kysymyksessä 9 tiedusteltiin *millaisia muita työpalveluja olisi valmis tarjoamaan maatiloille, turkistiloille tai kotitalouksille* (Kuvio 19). Vastaajien määrä oli 79 ja valittujen vastausten määrä 209. Tähän kysymykseen oli vastannut myös niitä, joita lomitusyrittäjyys ei kiinnostanut. En ota kantaa/en tarjoaisi vastasi 35 henkilöä. Eniten valintoja sai vaihtoehto lemmikkieläinten hoito (23 kpl). Seuraavaksi eniten oltiin halukkaita tarjoamaan puutarhatöitä (22 kpl), peltotöitä (20 kpl) sekä päivystys- ja varallaolopalvelua (19 kpl). Kotitaloustyöt kiinnostivat 16 vastaajaa ja siivous 15 vastaajaa. Vaikuttaa siltä, että lomitusyrittäjyydessä nimenomaan se yrittäjyys

vastuineen ja riskeineen ei kiinnosta, mutta kiinnostusta tarjota monipuolisempia palveluja löytyy lomittajien keskuudessa. Palvelutarjonta voisi siten lomittajien mielestä olla laajempi ja ehkä erityisesti lomituspäivien jäädessä vajaaksi, työtä voisi ”jatkaa” muissa maatalousyrittäjien tarvitsemissa töissä, joista maatalousyrittäjä myös maksaisi.

Kuvio 19 Vastausten jakautuminen kiinnostuksesta tarjota muita työpalveluja

Kysymyksessä *mille yrittäjyyden osa-alueelle erityisesti tarvitsisit tietoa?* vastaajien määrä oli 80 ja valittuja vastauksia 186. Suurin osa (51 kpl) vastaajista ei ottanut asiaan kantaa. Hinnoittelu ja laskutus sai eniten valintoja (25kpl), yrityksen perustaminen (21 kpl) ja yrittäjän eläke- ja vakuutusturva (20kpl). Seuraavaksi eniten valittiin budjetointi (18kpl), liiketoiminnan suunnittelu (17kpl) ja yritysmuodon valinta (16kpl).

Kysymys 11 oli avoin kysymys *Millaista koulutusta tai neuvontaa tarvitsisit ennen ryhtymistä lomitusyrittäjäksi.* Vastaajien määrä oli 31. Kahdeksan vastaajaa ilmoitti, ettei yrittäjyys ole ajankohtaista eikä kiinnostusta tai tarvetta ole koulutukselle. Yrittäjyyteen liittyvää tietoa toivoi 10 vastaajaa. Kirjanpito ja verotus mainittiin

kolmessa (3kpl) vastauksessa. Maatalousopinnot ja päivitys maatilän koneisiin mainittiin myös kolmessa (3kpl) vastauksessa.

Mikä olisi sinulle paras tapa hankkia lisätietoa yrittäjyydestä? Kysymyksessä vastaajia oli 80 ja valittuja vastauksia 135 kpl. Puolet (48kpl) ei ottanut kantaa. Yritysneuvojan palvelut saivat eniten kannatusta (22kpl), seuraavaksi eniten lomitussyrittäjyyteen liittyvät yksittäiset koulutuspäivät (19kpl). Vertaistuki muilta lomitussyrittäjiltä koettiin kolmanneksi tärkeimmäksi (17kpl). Lomitussyrittäjähankkeen pienryhmätapaamiset sai 14 kpl valintoja ja yrittäjän ammattitutkinto 10kpl.

Viimeisessä kysymyksessä pyydettiin vastaajia arvioimaan, *millaisiin tarpeisiin yrittäjälomittajan palvelut sopivat?* Vastaajien määrä oli 39. Yleisesti kaikkeen maataloustyöhön mainittiin 12 vastauksessa. Lomitusrengas/ sama työntekijä mainittiin kuudessa (6 kpl) vastauksessa. Viisi (5 kpl) vastaajaa näki lomitussyrittäjän palvelut julkisen lomituspalvelun täydentäjänä ja neljässä (4 kpl) vastauksessa mainittiin äkilliset lomitustarpeet sekä kausiluonteiset työt.

5. Johtopäätökset

Kyselytulosten perusteella maatalousyrittäjät ja turkistuottajat ovat varsin tyytyväisiä nykyiseen lomitussyrittäjyyteen. Lomitusjärjestelmään. Lomitusrengas/ sama työntekijä mukaisesti ja lomittajan valintaan on voinut vaikuttaa. Yrittäjät ovat pääsääntöisesti saaneet ammattitaitoisien, heidän tarpeisiinsa sopivan henkilöresurssin lomituksensa ajaksi.

Avoimissa vastauksissa tuli esiin kuitenkin useita lomituksen parantamiskohteita. Eniten toivottiin parannusta lomittajien ammattitaitoon erityisesti traktorin ja koneiden hallintaan. Koneiden käyttö kuuluu lähes jokaisen maatilän perustoihin ja ongelmallista on, jos niiden käyttöön tarvitsee erikseen hankkia työvoimaa lomituksen ajaksi. Lisäksi tiedonkulkuun, lomittajien liialliseen vaihtumiseen ja kiireellisiin sijaisapulomituksiin toivottiin parannusta.

Tulevasta lomitussjärjestelmän uudistuksesta on ollut niukasti tietoa saatavana, eikä hankkeen/kyselyjen aikana uutta tietoa asiasta esitetty. Siitä huolimatta maatalousyrittäjiltä, turkisyrittäjiltä ja lomittajilta kysyttiin, millaiset asiat uudistuksessa huolestuttavat tai mietityttävät. Yleisesti oltiin huolissaan lomaoikeuden heikkenemisestä. Joustavuuden ja paikallistuntemuksen pelättiin katoavan hallinnon siirryttyä isompaan, maakuntavetoiseen yksikköön. Edelleen lomittajien työnkuvan ja työn mitoituksen pelättiin kiristyvän palvelua heikentäen. Mitkä tehtävät kuuluvat lomittajalle ja missä ajassa työt on tilalla tehtävä?

Itsejärjestetyn lomituksen valinnea maataloja oli kyselytutkimukseen osallistuneissa vähän (1,24%). Tyytyväisyys itsejärjestettyyn lomitukseen oli kohtalaista, mutta yrittäjälomittajia on vähän tarjolla. Se osaltaan vaikuttaa tyytyväisyyteen valitussa lomitussjärjestelmässä. Kun yksityisiä lomitusspalveluja on niukasti saatavilla, lomituksen järjestäminen haluamalle ajanjaksolle vaikeutuu. Kuitenkin varsinaiseen lomitukseen oltiin lähes yhtä tyytyväisiä kuin kunnallisen lomituksen valinneilla maataloilla. Turkistiloilla itsejärjestetyn lomituksen osuus oli suurempi (37,5%) ja siihen oltiin hyvin tyytyväisiä. Yksityisiä lomitusspalvelun tarjoajia on turkisasalla enemmän, mutta vastauksissa ilmeni, että tarvetta olisi useammallekin. Erityisesti jos uusi lomitusspalvelulaki vaatii osan lomituksista itsejärjestettäväksi, on lomittajayrittäjiä saatava alueelle enemmän.

Itsejärjestetty lomitus kiinnosti turkisyrittäjiä enemmän kuin maatalousyrittäjiä. Yksityisten lomitusspalvelujen vähäinen määrä alueella ehkä vaikuttaa epävarmuutena itsejärjestettävää lomitusta ja lomitusten ostoa kohtaan. Lisäksi turkisyrittäjillä on enemmän kokemusta itsejärjestetystä lomituksesta. Muiden työpalvelujen osalta ostohalukkuutta sen sijaan löytyi niin maataloilla kuin turkistiloilla.

Tulokset kertovat selkeästi sen, ettei valtaosalla lomittajista ole kiinnostusta lomitussyrittäjyyteen tai yrityksen perustamiseen. Toisaalta joitakin kiinnostuneita kuitenkin löytyi. Työllistymisen edistämiseksi ja maaseudun palvelujen säilymisen kannalta lomitussyrittäjyydestä kiinnostunutta joukkoa ei tulisi siten sivuuttaa. Jos puoletkin lomitussyrittäjyydestä kiinnostuneista perustaisi yrityksen ja mahdollisesti

tarjosi muitakin työpalveluja lähiympäristöön, palvelutarjonta lisääntyisi alueellamme merkittävästi.

Huomioitava on myös se, että vaikka suurin osa lomittajista ei ollut kiinnostunut lomitussyrittäjyydestä, olivat he kuitenkin halukkaita tarjoamaan muita työpalveluja. Tämä tuli esiin kysymyksessä, *millaisia työpalveluja olisit valmis tarjoamaan lomitussyrittäjänä*, jossa mm. peltotöihin rakennus- ja remonttistöihin, koneiden ja laitteiden huoltoon sekä päivystystehtäviin löytyi kiinnostusta. Vaikuttaa siltä, että lomittajilla olisi valmiuksia laajentaa työpalveluja muuhunkin kuin lakisääteiseen lomitukseen. Yrittäjyys vastuineen ja riskeineen ei vain houkuttele, vaan mieluummin työskennellään julkisen lomituspalvelun alaisuudessa.

Kun yhtenä huolenaiheena lomittajilla oli työajan lyheneminen ja työmatkojen pidentyminen, voisiko tuleva järjestelmä sallia mallin, jossa lomittajat voisivat tarvittaessa ja tilan kustantaessa tehdä lomituksen ulkopuolisiakin töitä. Tulevaisuuden lomittajien työ olisi lähipalvelua, joka joustavammin ja tilakohtaisesti vastaisi palvelutarpeeseen.

Tulevaisuuden lomitustoimintaan toivotaan ennen kaikkea luotettavuutta, suunnitelmallisuutta, riittävyttä ja lomitettavan tilan tarpeisiin vastaamista. Laadukkaalle, asiakaslähtöiselle lomitussyrittäjyydelle olisi jalansijaa Keski-Pohjanmaalla. Niillä, jotka kyselyn mukaan olivat kiinnostuneita lomitussyrittäjyydestä, on mahdollisuuksia työllistää itsensä yksityisen lomituspalvelujen tarjoajina. Se, miten ja millaisella palvelutarjonnalla kannattaa lähteä liikkeelle, on kunkin yrittäjän itse ratkaistava. Yksinyrittäjänä toimiminen ei ole paras mahdollinen vaihtoehto lomituksen luotettavuuden kannalta. Ainakin varajärjestelmä on oltava sairastumisen tai muun äkillisen esteen sattuessa. Yksinyrittäjyyttä parempi vaihtoehto voisi olla useamman yrittäjän yritys tai yhteistyö useamman lomitettavan tilan välillä.

6. Pohdinta

Kyselytutkimukset toteutettiin suunnitelman mukaisesti ajanjaksolla 29.12.2017-4.2.2018. Tutkimuksessa selvitettiin Keski-Pohjanmaan alueella työskentelevien maatalouslomittajien kiinnostusta lomitussyrittäjyyteen ja muiden työpalvelujen tuottamiseen. Kyselyjen avulla kartoitettiin keskipohjalaisten maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustarpeita ja muita työpalvelutarpeita sekä kiinnostusta käyttää yksityisiä lomituspalveluja. Lisäksi selvitettiin alkutuottajien kiinnostus tuottaa lomitus- ja muita työpalveluja sekä perustaa lomitusyriäyksiä sekä tyytyväisyyttä nykyiseen lomituserjestelmään.

Niin ikään, lomituserjestelmän ollessa paraikaa muutosvaiheessa, tutkimus toi ajantasaista tietoa kohderyhmien muutoksen aiheuttamista ajatuksista ja tuntemuksista. Näitä kaikkia tietoja voidaan käyttää lomituserjestelmän uudistusta valmistellessa niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

Tulosten yleistettävyys on hyvä. Kyselyjen kohderyhmien perusjoukot olivat riittävän suuret ja vastausiakin kertyi tyydyttävä määrä. Maatalouslomittajien kyselyn vastausprosentti oli 24,1%, maatalousyrittäjien kyselyn vastausprosentti oli 15,5% ja turkisyrittäjien kyselyn vastausprosentti oli 23,5%. Kyselyn kysymykset olivat pääosin onnistuneita ja vastasivat hyvin tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin. Jälkikäteen ajatellen kysymyksen, *tarvitaanko mielestäsi yksityisiä lomituspalveluja enemmän?* olisi voinut lisätä kyselyihin. Tähän vastaaminen olisi vahvistanut tietoa siitä, olisiko lomitusyriäyksille kiinnostusta ja käyttöä. Toki kyselyissä ilmeni selkeästi se, että lomitusyriäyksiä on Keski-Pohjanmaalla vähän, mutta onko niitä tarpeeseen nähden riittävästi?

Lisäksi vastauksia analysoidessa ilmeni, että lomitussyrittäjyys käsitettiin usein pelkästään yhden henkilön yriäyukseksi. Tätä esiintyi sekä lomittajien että maatalousyrittäjien vastauksissa. Yhden yrittäjän yriäyystä pidettiin, syystäkin, liian riskialttiina äkillisissä muutostilanteissa ja vastaavasti lomitussyrittäjän kannalta katsottuna huolta kannettiin töiden ja ansainnan riittävydestä. Olisiko

lomitussyrittäjyyden käsitettä pitänyt aukaista kyselyissä enemmän ja tuoda erilaisia yritysmalleja esille?

Erilaiset yritysmuodot lomitussyrittäjyydessä ja niiden toimivuus käytännössä voisikin olla seuraava tutkimuksen aihe. Tuleva lomitussjärjestelmä on useiden haasteiden edessä. Yksi merkittävä haaste on, miten vastata maatalousyriyten ja turkistilojen yhä moninaistuviin tarpeisiin lomituksissa. Avainasemassa ovat lomittajan työnkuva ja työn mitoitus sekä ammattitaitovaatimus vs. lomitettavien tilojen erilaisuus ja päivittäiset työtehtävät. Nämä asiat pitäisi pystyä ratkaisemaan uudessa lomitushallinnossa. Asiakslähtöisyyden merkitys palveluissa korostuu entisestään.

Lähteet:

Föhr, L. 2015. Hevoslomituksen kehittäminen Ylä-Savossa. Opinnäytetyö. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu.

Hietakangas, H., Pikkarainen, M., Hypen, S. 2015. Lomitus- ja sijaisrittäjyyden kehittäminen - mallinnus Kasvunvara -työkalulla. Loppuraportti. Pro Agria Kainuu ry/ Kainuun maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus.

Jylhä, H. 2016. Maatalouslomittajien työaikaresurssin tehokas ja suunniteltu hyödyntäminen. Yamk -opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Lyhyesti lomituksesta N.d. Melan nettisivut <https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus>

Mustola, R. 2012. Yrittäjälomittajuus Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Yrittäjyyden edistäminen maatalouslomituksessa 2010-2012. Loppuraportti. Sysmän kunta.